

Historisch magazine Heerhugowaard

DE OVERHAAL

2010

- De illegaliteit in Heerhugowaard
- Zoals het toen was...
- Zut actief in "papier"
- 100 jaar kerk, 100 jaar kern

Drie generaties De Geus in het fruit op de Broekhorn

De Overhaal is een uitgave van de Stichting Historisch Heerhugowaard

Colofon

Stichting Historisch Heerhugowaard

Opgericht 22 augustus 2005

Secretariaats- en redactieadres

Lommerhof 46

1702 VV Heerhugowaard

Tel. 072 - 57 132 93

E-mail:

historisch.heerhugowaard@quicknet.nl

Bestuur

Siem de Haan, voorzitter

Rob Estoppey, secretaris

Jan de Vries, penningmeester

Gemma Groot bestuurslid

Donateurs

Men kan donateur worden voor minimaal euro 10,00 per jaar, méér mag ook. Dit is inclusief toezending van het jaarboek De Overhaal.

Bankrekening: Rabobank 1138.26.192

t.n.v. Stichting Historisch Heerhugowaard

Jaarboek De Overhaal

De Overhaal is een uitgave van de Stichting Historisch Heerhugowaard. Voor leden/donateurs is het jaarboek gratis. Losse nummers zijn, zolang de voorraad strekt, na te bestellen voor € 7,50 plus € 2,50 verzendkosten

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Redactie, vormgeving en opmaak

Rob Estoppey

Ton Schotten

Oplage

700 stuks

Druk

Drukkerij Gerja, Waarland

Inhoud:

Pag. 2 Voorwoord

Pag. 3 Hoe het toen was

Pag. 7 De illegaliteit in Heerhugowaard

Pag. 14 Gedicht "Riet"

Pag. 15 Zut actief in "papier"

Pag. 20 Hans en Anna van Loon

Pag. 22 Gedicht "Ienkend"

Pag. 23 Mijn jeugd aan De Draai

Pag. 28 100 jaar kerk, 100 jaar kern

Pag. 35 70 jaar verenigingsleven

Pag. 39 Reacties van lezers

Pag. 40 Drie generaties De Geus in het fruit op de Broekhorn

Pag. 45 Waar staat de hoogste boom van Heerhugowaard?

Pag. 48 Het water in de Waard

Pag. 51 Voeballe

Pag. 52 Het begin van de groei uit de lucht gezien

Pag. 54 Gedicht "Moin moedertaal"

Pag. 55 Leden-/donateurslijst

Voorwoord

MEDEWERKERS GEZOCHT

Daar zijn we dan weer met De Overhaal. Deze keer alweer nummer zes.

Het was prettig dat we ook over de laatste uitgave weer complimenten en positieve reacties mochten ontvangen. Zoiets stimuleert, zowel ons, als degenen die weer voor een stukje, foto of een ander soort van bijdrage hebben gezorgd.

Het is ook leuk te melden dat ons ledenbestand de driehonderd inmiddels ver heeft overschreden.

En wanneer we het over bijdragen hebben; juist van die bijdragen moeten we het hebben.

Want willen we de doelstelling van onze stichting blijven waarmaken, dan lukt dat alleen wanneer we voldoende medewerking van onze leden, inwoners en wie dan ook krijgen.

Daarom staan we ook heel erg open voor vrijwilligers die op de een of andere wijze willen meewerken aan de dingen die we doen, maar ook vooral voor dingen die we als historische stichting nog zouden kunnen gaan doen.

We willen n.l. graag enkele werkgroepen in het leven roepen die zich met allerlei activiteiten kunnen bezighouden, als opzetten van een beeldbank, het maken en onderhouden van een website en het doen van onderzoek in regionale en andere historische archieven. Maar ook voor alledaagse werkzaamheden als secretariaat en ledenadministratie kunnen we nog wel wat hulp gebruiken. Voor de toekomst van de Stichting Historisch Heerhugowaard is het echt noodzakelijk dat zich nieuwe medewerkers melden.

Beschikt u verder over foto's, gegevens en verhalen over gebeurtenissen uit het verleden; meldt u zich bij ons.

Elk najaar houden we een voor iedereen gratis toegankelijke middag, zowel voor leden en niet-leden, die bestaat uit interessante informatie en daarnaast gezellig amusement.

Wij wensen we u weer veel lees- en kijkplezier met deze uitgave en bent u er over tevreden; maak dan ook anderen lid van onze Stichting Historisch Heerhugowaard

Siem de Haan voorzitter

*De molens bij de Zes
Wielen, ca. 1925.*

*Collectie Regionaal Archief
Alkmaar.*

HOE HET TOEN WAS....

tekst: Piet Laan

Veel oud Heerhugowaarders zullen nog regelmatig de herinneringen aan vroeger in zich op voelen komen. Herinneringen aan de prille jeugdijaren, de schooltijd, de woon- en leefomstandigheden en het uitgaansgebeuren.

Ook bij mij is dit niet anders. En dan is het heel verrassend hoe ver bepaalde gedachten soms terug kunnen gaan. Zelf ben ik geboren vlak voor het uitbreken van de tweede wereldoorlog. En dan verwacht je niet dat er van die oorlogsjaren nog veel herinneringen over zijn. Maar niets is minder waar. Diverse voorvallen uit de jaren "44 - "45 komen nog moeiteloos op je netvlies. Neem bijvoorbeeld het kappen van de bomen in de hongerwinter langs de Middenweg en rond de Dionysiuskerk. Dit werd door de eigen bevolking gedaan om de koude wintermaanden door te komen. Andere brandstof was gewoonweg niet voorhanden. Of die lange stoet Duitse soldaten die, aan het eind van de oorlog, over de Middenweg op de gestolen fietsen weg-trokken richting hun Heimat. Of neem die uiterst karige maaltijden in diezelfde

Schoolrapport van de auteur van dit artikel

4 ^e KLASSE		1e Rapport	2e Rapport	3e Rapport	Aanmerkingen
10. Uitsluitend					
9. Zien goed					
8. Goed					
7. Matig goed					
6. Matig					
5. Matig slecht					
4. Slecht					
3. Matig slecht					
2. Slecht					
1. Zeer slecht					
Godsdienstleer . . .	10	10	10		Gaaf over!
Lezen	8	8	8		
Schrijven	6	6	6		
Rekenen	4	4	4		
Ned. Taal	9	9	9		
Geschiedenis	8	8	8		
Aardrijkskunde . . .	8	8	8		
Natuurkennis	6	6	6		
Zingen	4	4	4		
Tekenen	6	6	6		
Gymnastiek					
Gedrag en beleefdheid	4	4	4		
Vlijt	8	8	8		
Netheid					
Verzuimen (School (H. Mis)					

Handtekening van Ouders of Voogden
Handtekening v.d. Onderw.es
Handtekening v.h. H. d. Sch.

hongerwinter, toen we niet meer dan een half sneetje brood kregen toebedeeld en hoe enorm blij we waren toen we die vliegtuigen over zagen komen die voedsel aan het droppen waren. En zo zijn er nog allerlei voorvallen te melden waaruit blijkt dat je als vier of vijfjarig kereltje al heel bewust was van wat er om je heen gebeurde.

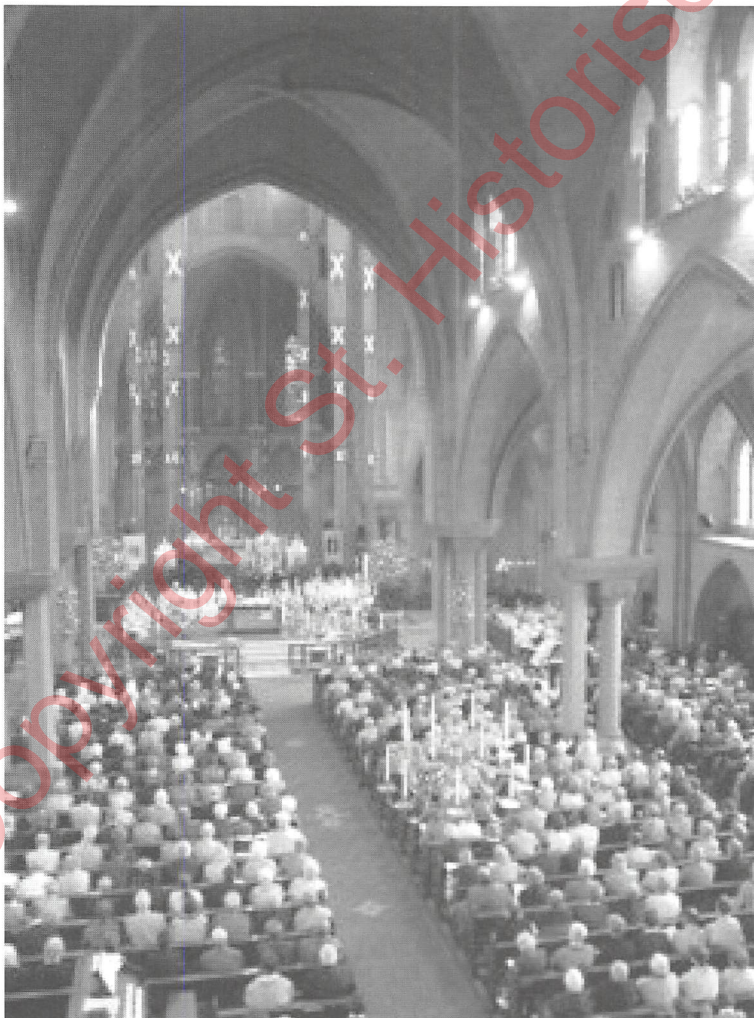
Schooltijd.

Dat geldt eveneens voor de schooltijd. Velen van ons zullen zich nog heel goed de kleuterschool kunnen herinneren die in die tijd aan de huidige Sportlaan was gevestigd. Het gebouwtje staat er overigens nog en een bezoek daaraan roept nog steeds nostalgische gevoelens op want ook daaraan zijn de herinneringen nog zeer levendig. Dat geldt evenzeer voor de lagere school van het Goddelijk Kind aan de toenmalige Hondenweg, nu dus de Pater Jan Smitschool, gelegen aan de Van Veenweg. In die tijd keek je zo vanuit de klas over het land van Jan Snoek naar de Hoornse spoorlijn en de Molenweg. Inmiddels is daar dus de Schilderswijk en een deel van de Heemradenwijk tussen gebouwd en momenteel zijn ook de plannen ingevuld om het gebied rond de Draai van woningen te voorzien. Een radicale verandering, dit verdwijnen van het open landschap, in de vijftiger jaren had je dat niet voor mogelijk gehouden. En wonder boven wonder, de school staat er nog steeds, maar voor hoelang? Leuk om te vermelden is het feit dat de zolder van deze lagere school voor ons jarenlang een specifiek jeugdhonk is geweest. Je kon er tafeltennissen, sjoelen en, warempel, voor de jeugd stonden er maar liefst 3 grote biljarttafels opgesteld waar dankbaar gebruik van werd gemaakt. Menige oud Heerhugowaarder

die nu op z'n oude dag nog wel eens een biljartje doet, heeft de grondbeginselen van deze sport daar op die zolder opgedaan. Behalve de bekende gevulde koek en de cola, kon je jezelf er ook op een rokertje trakteren. Dat kon toen nog gewoon per stuk en je betaalde voor een sigaret drie hollandse centen. Daar hoef je vandaag dus niet meer om te komen.

In de Overhaal van 2008 heeft nog een uitgebreid artikel gestaan over het wel en wee van deze Pater Jan Smitschool. Als jezelf deze school hebt doorlopen dan is het extra boeiend om te lezen hoe de diverse leerkrachten van toen hun stempel hebben gedrukt op de ontwikkelingen in de verdere jaren. Namen als van der Pol, Dekker, van Leeuwen en Ohms doen bij mij allerlei herinneringen herleven waar ik nog steeds met respect en dankbaarheid aan terug denk. Je beseft nu ook

De kerk zat in die tijd nog stampvol

veel beter hoe kundig en doortastend zij hun vak uitoefenden. De klassen in die tijd bestonden uit zo'n 30 à 35 kinderen wat toch een hele opgave was om ieder voldoende aandacht te geven en om de orde te handhaven. En was er soms een onderwijzer een dag afwezig, dan werd de klas niet naar huis gestuurd, welnee, dan ging gewoon de tussendeur open tussen de lokalen en werd er lesgegeven door één meester in twee klassen. Ook de verwarming en ventilatie in die klaslokalen was bepaald niet van hoog niveau. Om de koude winterdagen door te komen werd gebruik gemaakt van een oerdegelijke potkachel die gevoed werd met cokes of antraciet. Niet de meest ideale vorm van verwarming voor zo'n grote ruimte. En al te vaak stond in de wintertijd de oostenwind pal op de ramen. Van dubbele beglazing had men in die tijd nog nooit gehoord, maar er werd echt niet moeilijk over gedaan. Wat een verschil overigens met de huidige tijd, waarin klachten over kou, ventilatie en daarmee samenhangende concentratie- en gezondheidsproblemen niet van de lucht zijn.

Kerkbezoek.

Een opvallend aspect uit die schooltijd was toch wel de aandacht die door de leerkrachten werd besteed aan de zogeheten godsdienstleer. Dat was een wezenlijk onderdeel van het vakkenpakket en het katholiek zijn werd toen heel serieus genomen. Zelfs het kerkbezoek werd bijgehouden en maakte deel uit van de beoordeling voor het cijfer wat in je schoolrapport werd genoteerd. Ik maakte in die jaren ook deel uit van het corps misdienaars. Je was dan behulpzaam op het altaar tijdens de kerkdiensten. Het bood tevens de gelegenheid om van heel dichtbij de liturgie te volgen en was je vrij goed op de hoogte van de interne gang van zaken. Het was in die tijd heel normaal dat er in de kerk sprake was van een mannen- en vrouwenkant. Van emancipatie was op dat gebied nog geen sprake en met name de dames kregen pas toegang tot de kerk als het hoofd bedekt was.

Het plaatsgeld was helemaal een verhaal apart. Voor een zitplaats moest worden betaald en dat betekende in de praktijk dat de plaatsen vóór in de kerk meestal ingenomen werden door de mensen met de best gevulde portemonnee. Voor kerk-gangers die geen plaatsgeld konden op-bringen stonden dan achterin de zogeheten armenbankjes. Die waren gratis. De collectes die tijdens de missen werden gehouden gaven vaak aanleiding tot de nodige hilariteit. Er waren maar liefst 3 ophaalronden, 2 schalen en een zogeheten kerkenzakje. Dat was een zwart stof-fen zakje dat aan een soort hengel was bevestigd van zo'n 3 à 4 meter lengte. Daarmee kon over de volle lengte van de bank de gelovigen worden bereikt en kon de gift heel anoniem in het zakje worden gedeponerd. Dat dit in zo'n volle kerk niet altijd vlekkeloos verliep, laat zich gemakkelijk raden.

Het hoge kerkbezoek was in die tijd een opvallend aspect. Op de zondag was met name de hoogmis tot de laatste plaats ge-vuld en ook het lofgebed in de avonduren was bij veel mensen een vaststaand ge-geven om daaraan een bezoek te brengen.. Op de feestdagen zoals Kerstmis, Pasen en Pinksteren was het in de kerk ook echt feest. Dan werd de mis opgedragen door drie geestelijken, werden er zo'n tien mis-dienaars extra ingezet en was er een fees-telijke optocht met een baldakijn door het hele kerkgebouw. Er werd dan rijkelijk gespreoid met wijwater, het wierookvat was niet weg te denken en het zangkoor liet zich bepaald niet onbetuigd. Het was

dan echt feest op z'n gregoriaans. Naast de zon- en feestdagen werd er door de week, in de ochtenduren, ook nog min-stens twee keer een mis opgedragen en werd, in een aparte dienst, in alle vroegte de communie uitgereikt aan vroege begin-ners. En in de mei- en oktobermaand werd in de avonduren aan rozenkrans bid-den gedaan. Kortom, er werd door de geestelijkheid heel veel gedaan om bij de mensen de beleving en de waarde van het geloof bij te brengen en in stand te hou-den.

Respect.

In die jaren werd er door onze ouders en door de leerkrachten op school met veel respect gesproken over de kerk en de geestelijkheid. En als kind nam je dit over. Het besef van waarden en normen werd ons daardoor al op jonge leeftijd aangeleerd. En dat strekte zich uit rich-ting al die mensen die in de maatschappij gewoon respect verdienen. Dat beperkte zich niet alleen tot de politie of de dokter of de geestelijkheid. Oh nee, ook die ou-dere man of vrouw werd door ons aange-sproken met u en niet met jij en jou. En je vond het heel normaal om op te staan voor die ouder iemand in een volle wachtkamer van de dokter of in trein of bus. Velen van ons, dus de oudere genera-tie, zijn dan ook de mening toegedaan, dat een dergelijk soort respect ook de hui-dige gejujd niet zou misstaan.

Ontspanning.

Het jaarlijkse kermisgebeuren uit die tijd is mij heel goed bijgebleven. Daar werd wekenlang naar uitgekeken en voor ge-spaard. Er werd begonnen op zondagmid-dag na afloop van het kerkgebeuren en nam ook de volle maandag en dinsdag in beslag. In de ochtenduren startte dan het welbekende eerste deuntje bij Heiligenberg en Veenboer wat vooral door de ouderen heel hartstochtelijk werd beleefd. En was men ten langen leste uit-gehost in de danszaal dan werd het feest thuis voortgezet en kon je hele families bij elkaar aantreffen in de tuin. En elke willekeurige voorbijganger was dan ook

welkom en leek het hele dorp eigenlijk één grote reünie. De problemen van alledag waren even vergeten en er werd wat afgelachen. Voor de jeugd waren het ook fantastische dagen. Alleen al naar de opbouw van de zweefmolen en de schommelschuit kon je urenlang kijken. En wat was het altijd spannend bij de schiettent van Oudejans. Daar probeerden de mannelijke schutters de rozen te bemachtigen voor hun vrouw of meisje. Maar met meestal een flinke slok achter de kiezen was het vaak een hele toer om dat dunne witte pijpje te raken wat dan recht gaf op dat dierbare kleinood. Ik herinner mij uit die tijd ook nog heel goed dat wij 's morgens in alle vroegte ons bed uitgingen om op de kermis op zoek te gaan naar mogelijke verloren dubbeltjes en kwartjes. Heel nauwkeurig werd dan de grond afgezocht voor de snoep- en de oliebolenkraam en niet te vergeten de viskraam van Jaap Dekker. Ook kropen we dan onder de houten afdichting van de vloer van de schommelschuit want ook daar lag

soms een rijke buit aan kleingeld wat in die dagen een welkome aanvulling was op ons karige kermisbudget.

Welvaart.

Die tijd en de kermis van toen is niet meer te vergelijken met de ontwikkelingen van nu. Als je heden ten dage over het kermisterrein dwaalt in Heerhugowaard, dan heb je het gevoel in pretpark Duinrell of Slagharen beland te zijn. In weinig is het vroegere nog te herkennen, of het moet de zweefmolen zijn van Braak en de vertrouwde snoep- en oliebolenkraam. Maar ook voor die veranderingen is heel goed begrip op te brengen. Als je ziet hoe complex de opvoeding van de jeugd is geworden en wat er in dit computertijdperk allemaal op hen en ons afkomt, dan is het heel begrijpelijk dat er nu heel andere maatstaven gelden. De vooruitgang en veranderingen zijn onmiskenbaar en ook de oudere generatie zal daarmee moeten leren omgaan.

LANGESTRAAT IN ALKMAAR

Alkmaar was eeuwenlang de belangrijkste plaats in de regio en dankte dat vooral aan zijn functie als marktcentrum voor het omringende agrarische gebied.

Op deze prent uit ca. 1750 zien we de Langestraat, in die tijd de belangrijkste straat van de stad, met stadhuis en Laurenskerk. Hier woonde het patriciaat. Opmerkelijk is hoe herkenbaar deze prent vandaag de dag nog is.

*Aquarel, waarschijnlijk van C. Pronk
Rijksarchief Haarlem*

"We zijn door het oog van een naald gegaan"

DE ILLEGALITEIT IN HEERHUGOWAARD

Tekst: Jan Leegwater. Bewerkt door Cor Pluister en Rob Estoppey

Kort na de Tweede Wereldoorlog zette Jan Leegwater, lid van de Gereformeerde Gemeente, zijn herinneringen aan het verzet in Heerhugowaard op papier en stuurde deze naar familie in de Verenigde Staten. Onlangs kwam de familie daar tijdens het opruimen deze aantekeningen weer tegen en stuurden ze naar J. Gootjes, een familielid in Heerhugowaard.

"Ome Jan" Leegwater zoals hij genoemd werd, was een bescheiden, gelovig man wat in zijn verslag duidelijk tot uitdrukking komt. Hij was de leider van de L.O. (Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers) van de afdeling Heerhugowaard.

Er was ons heel wat beloofd door de Duitse bezetter, ze zouden zo goed voor Nederland zorgen en de beloften waren schitterend maar het liep helaas heel anders af. Ons land werd leeggeplunderd, vrachtauto's vol met onze voorraden gingen naar Duitsland met het opschrift "Liefdegaven uit Nederland". Spoedig begon men ook de jongeren op te roepen om in Duitsland te gaan werken in de fabrieken. Daar moest tegen gevochten worden

In die tijd kwam er uit Alkmaar een oproep voor een vergadering bij Jp Slot te Broek op Langedijk. Er kwam een uitnodiging bij D.Gootjes Czn en bij mij maar waarvoor die vergadering was wisten wij niet. Uit alle dorpen uit de omtrek waren een paar mensen aanwezig. De heer Hoijtink uit Alkmaar nam de leiding en vroeg ons om jonge mensen onderdak te verschaffen en daar zo veel mogelijk adressen voor te zoeken, dat noemden wij onderduiken. De bedoeling was die jongens zoveel mogelijk te helpen en aan te moedigen om onder te duiken en dus niet voor de moffen te werken. Er zou een uitwisseling met alle provincies opgezet worden. Op die eerste vergadering gaven allen uit de verschillende dorpen zich op om te helpen. Er moest natuurlijk iemand zijn die de zaak kon coördineren. Ik ben

toen naar Cor Wagenaar gegaan in de Boterweg, en die was bereid om dat op zich te nemen. Ik heb hem en zijn vrouw er ook op gewezen dat het gevaarlijk was wat hij ging doen maar hij wilde het toch en na een paar dagen kwam de eerste onderduiker al uit Hoogeveen. Die hebben wij toen zelf in huis genomen. Een paar dagen daarna arriveerden er nog 2, ook uit Hoogeveen, die bij Klaas Pluister en Henk Pluister onderdak kregen. Dat was het begin, in Juni 1943, en het breidde zich geweldig uit. Cor Wagenaar heeft er ontzettend veel werk voor gedaan want die moest overal naar toe. Het leek soms net een beurs waar de jongens verhandeld werden want het was de bedoeling dat, al waren ze ondergedoken, ze zoveel mogelijk aan het werk bleven en dan het liefst natuurlijk in hun eigen vak. Wij, allen gereformeerd, hadden eerst in het geheel geen medewerking van de Rooms Katholieken maar Wagenaar stond nogal op goede voet met kapelaan Tromp en toen kwam de samenwerking op gang. Hier in Heerhugowaard wilde een van de 3 Pastoors ook meewerken en het was een bespte want hij kon de moffen niet uitstaan

Bonkaarten

Het eten was een geweldig probleem want er moesten iedere periode bonkaarten gebracht worden.

Er werd zoveel mogelijk geprobeerd de mensen van de distributiekantoren, waarvan wij maar dachten dat ze te vertrouwen waren, zover te krijgen de bevolking kunstmatig op te voeren en dan op die manier bonkaarten over te hebben voor de onderduikers. Bij ons in Heerhugowaard ging dat best. Wij hadden een distributieleider die gereformeerd was en een meisje op het kantoor die er alles voor deed. Zodoende kregen wij iedere periode 400 bonkaarten. Er waren gemeentes waar dat niet zo gemakkelijk ging en ook de vraag werd steeds groter. Soms moest dan de Knokploeg in actie komen om een Distributiekantoor leeg te halen (dat noemden wij kraken). Dat was levensgevaarlijk en er kwamen wapens aan te pas. Wij werkten ook met valse bonnen. Die plakten wij dan op lege de lijsten die wij van de distributie kregen.

In het Rooms Katholieke Klooster te Nieuwe Niedorp werkte Pater Huisen (schuilnaam Pater Gardiaan) mee in het verzet. Een reuze kerel die zich geweldig inzette voor de onderduikers. De Rooms Katholieken betrokken altijd de bonkaarten van ons.

De jongens moesten veelal ook andere

Cor Wagenaar

persoonsbewijzen hebben maar daar was ook weer een oplossing voor in de vorm van valse papieren. Het bezorgen van de bonkaarten was eerst niet zo erg, ik deed dit zelf maar je kon niet iedere keer bij dezelfde komen, dat zou in de gaten lopen, maar er waren wel helpers die dat weer over konden nemen. Dirk Gootjes Jr. heeft ook heel wat werk verzet. Veel jongens, net aangekomen, die nog geen direct onderdak hadden, werden bij hem ondergebracht.

Dit werk wat wij deden was gewoon het L.O. werk (Landelijke Organisatie voor onderduikers) en dan had je ook nog de K.P. (de Knokploeg). Wij hadden koeriers die voor ons veel brieven en bonnen wegbrachten. Wij hebben het ook wel gehad dat er een auto kwam waar een heer en een dame in zaten en dat de man eerst informeerde of wij het goede adres wel waren en hij had ook een wachtwoord. Dan kwam de dame binnen die flink corpulent was, maar als ze weer naar buiten kwam was ze aanzienlijk minder dik. Wij hadden dan weer heel wat extra bonkaarten e.d.. Het was bij ons net zo'n distributiekantoor er ging heel wat om. Wij kregen veel mensen aan huis die bij ons, de Ondergrondse, zoals ze ons noemden om raad kwamen. Er kwamen wel 20 tot 25 mensen per dag. Je begreep zelf niet dat alles zo door kon gaan want wij hadden in Heerhugowaard toen een NSB Burgemeester en een Rijksduitser als secretaris. Het was dus wel gevaarlijk, maar wij voelden aan dat de Heere ons bewaarde.

Wij hielden onze vergaderingen in huis van verzetslieden. In 1943 werd mij gevraagd of ik de verzorging voor Zeemannsvrouwen op mij wilde nemen, wat maar enkele gevallen waren. Cor Wagenaar was aangesteld als districtsleider, die ging toen de hele kop van Noord-Holland door. Heel gevaarlijk werk. Hij reed op een motor, wat ook steeds meer in de gaten liep want die waren er zowat niet meer. Hij kreeg ook veel volk aan huis en zijn overburen waren NSB-ers dus dat liep allemaal te veel in de gaten. We hoorden via via dat het gevaarlijk werd. Hij is toen naar Amsterdam gegaan en heeft van daaruit

zijn werk voortgezet. In Februari 1944 was hij nog een avond bij ons en vertelde dat hij het nu zo rustig vond want geen mens kende hem daar, zelfs zijn burens niet en men wist niet wat hij deed. De volgende dag zat hij in de trein tussen Heiloo en Alkmaar waar hij werd gegrepen door de S.D (Sicherheidsdienst). Hij had allerlei bezwaard spul bij zich dus werd gevangen gezet. Er is nog geprobeerd hem te bevrijden maar dat is mislukt. Wij hebben hem gemist, met zijn optimisme en zijn sterk geloof. Wij hebben later brieven gelezen van zijn medegevangenen die ook getuigden van zijn geloof. Velen is hij daar tot zegen geweest, zij noemden hem "Vader Kees". Altijd hield hij de moed er in, tot de laatste dag toe. Twee dagen voor de bevrijding is hij door uitputting gestorven. Hij is door de Amerikanen ergens in een massagraf begraven. Maar het verzetswerk moest worden voortgezet en weldra was er weer iemand die zich hiervoor volop inspande. Bouwe van den Bergh, zijn schuilnaam was Henk Brand. Hij was in de Waard ondergedoken en kwam uit Weesp. Wij allen met elkaar hebben het werk voortgezet. Ook de hoofdonderwijzer van de Christelijke School, Cees Haeck, heeft er zijn krachten aan gegeven.

Wij kregen als hoofd van de Distributiedienst een NSB-er daar de heer IJtsma ondergedoken was, dus het hele bestuur in de gemeente bestond uit NSB-ers. Burgemeester Sutman Meijer wilde met de Duitsers niet samenwerken en dook half januari 1944 onder. In zijn plaats kwam de NSB burgemeester Aris Volkers, een bouwertje uit de Waard, die het secretariëpersoneel wilde inschakelen om voor

de Duitsers te werken. Die zijn op een middag ook ondergedoken, dit was eind Januari 1944. Vooraf was er geregeld waar ze naar toe moesten. Allen kregen het volle salaris uitbetaald door het Nationaal Steunfonds. Dit geld werd aan mij gestuurd voor uitbetaling in de hele kop van Noord-Holland. Er werden o.a.5 ondergedoken burgemeesters van betaald. Ondertussen werd het steeds erger met de terreur van de moffen. Er was niets meer veilig, ze konden alles gebruiken, auto's, fietsen, paarden etc.

Tewerkstelling

Toen kwam op een keer het bevel, om gaten te graven langs de wegen, dit was dan voor de burgers die dan konden schuilen als de Engelsen kwamen. Wij begrepen natuurlijk best dat het niet ter bescherming van de burgers was maar voor de Duitsers zelf. Ook kwam er een oproep voor het graven van sleuven voor kabels langs de kuststreek.

Dus maar weer er achter aan en weigeren. Er werden personen aangewezen die briefjes moesten rond brengen naar degenen die aangewezen werden om te gaan graven. Ook de hoofdonderwijzer Haeck kreeg van die briefjes maar hij weigerde om ze te bezorgen. Hij moest op het Gemeentehuis verschijnen maar kwam eerst bij ons langs om te vragen wat hij moest doen. Ik zei tegen hem, "er heen gaan en horen wat ze te vertellen hebben". Het ging daar zeker wel een ogenblik heet aan toe, maar hij kwam terug om zijn wedervaren te vertellen en ging weer naar zijn klas al hadden wij wel het gevoel dat er nog wel wat zou volgen.

Een kwartier later kwam er een man bij

LO/LKP

De Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers en de Landelijke Knokploegen zijn vanaf 1942 de grootste Nederlandse verzetsorganisatie. De christelijke LO helpt tijdens de oorlog veel onderduikers en ook andere verzetsgroepen die onderduikers helpen. De LKP is de gewapende tak van de LO die overvallen pleegt om bonnen en persoonsbewijzen voor onderduikers te verkrijgen. Ook liquideert de LO/LKP Duitsers en collaborateurs en plegen ze sabotage.

ons aan de deur die pardoes het huis instapte en zei; "met een kwartier komt de politie om Haeck op te halen". Ik ben toen direct naar de school gegaan om hem te waarschuwen. Met 5 minuten was hij vertrokken. Het leek ons raadzaam dat de kinderen en ook nog een paar zusters van Haeck die uit Zeeland geëvacueerd waren bij ons in huis kwamen. Het was maar goed dat die maatregel genomen was want een paar dagen daarna kwam de S.D. met een auto voor het huis van Haeck om zijn vrouw op te halen. Wij hadden daar niets van gezien maar opeens waren bij ons alle drie de buitendeuren bezet. Kinderen hadden gezegd dat ze bij ons was. Ik kwam juist van boven en had nog enig gevaarlijk spul in mijn sok gestopt dat weggebracht moest worden. Wij moesten in de hal blijven staan en ze doorzochten het hele huis maar zonder resultaat. Weer een paar dagen later werden de meubelen van Haeck door de landwacht en moffen uit het huis gehaald. De meisjes zijn toen een paar weken bij ons gebleven, toen mochten ze weer in het huis. Het huis was leeg maar dat was niet zo erg want er was zo hier en daar heel wat huisraad opgeslagen van mensen die moesten vluchten, dat ging dan naar hen die niets hadden. Het werd echter al benauwd want het was iedere keer weer razzia. Alles en iedereen moest weer gewaarschuwd worden. Wij kregen dan telefonisch bericht maar toen kwam de tijd dat de telefoon afgesneden werd.

*LO. gewest XI,
district 2.*

*Staande v.l.n.r.:
Slendebroek uit HHW,
Piet Groen en Frans
Slot uit Nrd .Sch.,
Sneekes Zd.Sch., Jaap
Glas en Piet Glas
Br.op.L.
Zittend:
"Ome Jan" Leegwater,
A.C.Monster en
B.v.d.Bergh uit HHW,
Klaas Visser Br op L.*

Maar geen nood, er waren altijd nog wel enkelen die hun aansluiting mochten behouden waaronder het Postkantoor. Directeur Fransen kreeg dan een seintje en zo kwam de waarschuwing wel weer verder.

Eens kregen wij bericht dat de hele Heerhugowaard omsingeld zou worden door 500 moffen. Of het waar was wisten we niet maar wij moesten toch maatregelen nemen. Alle onderduikers moesten verdwijnen en zij die een gevaarlijke leeftijd hadden moesten zo veel mogelijk in de schuilplaatsen. Wij hadden er 4 in huis die nacht, en alles was goed voor elkaar, maar er kwam niets. Veelal kwamen ze onverwacht maar als iemand maar wat zag dan ging dat als een lopend vuurtje door de Waard. Er werd bijna nooit iemand gevonden. Zij kwamen soms na 8 uur 's avonds want met de avondklok mocht niemand van de burgers meer op straat of buiten zijn maar toch was er dan geen man in huis.

Represailles

De Waard was niet erg gezien bij de Duitsers. Er werden nogal eens springstoffen op de spoorrails gelegd, wat niet altijd veel uitwerking had, maar er volgden wel represailles. Huizen van burgers die er niet bij betrokken waren werden in brand gestoken. Zo werd de boerderij van Bot, de woning waar Adam en Eva voor stonden, door brand verwoest. Op een ochtend om half 10 met heel mooi weer, 4 boerderijen in een halfuur tijd als volgt: J. Gootjes Czn (Boterweg) J. J. Gootjes (Westdijk) Klaas Wagenaar en Cor Wiering (Basserweg)

Er waren echter ook verraders in de Waard. 32 NSB-ers en een dito aantal mensen die ook niet te vertrouwen waren. Dat onderzocht ook Klaas Pluister die nog steeds naar de Engelse radio luisterde, hij had het toestel in het buffet verscholen maar de landwacht vond het. Hij was trouwens lang niet de enige die luisterde, maar je moest erg voorzichtig wezen dat je niet ondekt werd. Klaas Pluister en nog een paar anderen werden verraden maar Klaas werd het

ALGEMEEN 261	BROOD 48 ^{A(4)}
ALGEMEEN 262	BROOD 48 ^{A(3)}
ALGEMEEN 263	BROOD 48 ^{A(2)}
ALGEMEEN 264	BROOD 48 ^{A(1)}
ALGEMEEN 265	48 ^B BROOD 48 ^B BROOD

Voedselbonnen

enige slachtoffer. De moffen namen Pluister mee, hij moest zelf zijn radiotoestel dragen. Hij werd naar Duitsland vervoerd en is later in een concentratiekamp gestorven. Ook de heer Voskuil werd verraden waardoor hij moest onderduiken. Met Kersttijd 1944 waagde hij het een nacht thuis te slapen wat vast door een van zijn verraders gezien moet zijn want dezelfde nacht werd hij opgepakt. Het werd voor mij nu ook gevaarlijk want wij werkten veel samen, ik werd dan ook door de Ondergrondse gewaarschuwd, die oordeelde dat 'ome Jan' tenminste 's nachts niet thuis mocht slapen. Dus nu iedere avond de deur maar uit en Tante Ma (de vrouw van Jan Leegwater-red.) alleen gelaten. Die was trouwens blij dat ik 's nachts wegging want het was te gevaarlijk om thuis te blijven. Op een nacht werd Tante Ma uit bed gebeld. Er stonden 3 mannen voor de deur maar het was gelukkig goed volk. Ze brachten van alles mee uit het Gemeentehuis als kaartsystemen, administratie e.d. zodat ze op het Gemeentehuis niets meer konden uitzoeken. Deze 3 mannen doken ook die zelfde nacht nog onder.

Het kwam ook zo ver dat wij als burgers geen gas en elektriciteit meer mochten gebruiken. 's Avonds zaten wij dan bij een klein lichtje of een kaars. Later hadden we niet meer dan een beetje stookolie voor een lampje. Toen was het mooi genoeg en heb ik het zegel verbroken en er een stop in gedraaid en elektra gebruikt met een paar kleine bolletjes toch beter dan een kaars. Het is gelukkig goed afgelopen want er stond een zware straf op.

Het NSF (Nationaal Steunfonds) werd ook al uitgebreider. Hadden wij eerst enkele Zeemansvrouwen te onderhouden, later kwamen er steeds meer onderduikers bij. Iedere maand kwam het geld in giro-enveloppen met nummers er op afgestempeld en door koeriersters bezorgd bij ons aan. Het moest dan overal naar toe Broek op Langedijk, Heerhugowaard, St. Pancras, Ursem, Nieuwe Niedorp, Anna Paulowna, Wieringen, Wieringermeer e. a. Dat ging dan weer per koeriersters verder. In September 1944 kregen wij ook de

Spoorwegstaking. Al die mensen moesten ook weer een plaats hebben voor onderduiking en moesten ook iedere maand hun salaris weer betaald krijgen dus dat was weer heel wat drukte erbij.

Honger en verraad

Het voedsel werd ook schaars en het viel niet mee om daar aan te komen. In de Wieringermeer hielp men ons geweldig met tarwe en olie. Door het voedselgebrek werd het ook steeds moeilijker om onderduikers geplaatst te krijgen want we moesten de mensen wel beloven dat ze er ook eten bij zouden krijgen.

In de laatste winter van de oorlog werd vooral in de grote steden echt honger geleden. Mensen kwamen naar de provincie met fietsen en handkarren om eten te zoeken, tot in de Wieringermeer aan toe, op het laatst vooral vrouwen en meisjes omdat het voor mannen te gevaarlijk werd langs de weg door de razzia's. Het was vreselijk om aan te zien, al die uitgehongerde mensen waarvan er onderweg ziek werden en soms stierven van uitputting. Het gebeurde op een keer dat "Ome Jan" bericht kreeg van de ondergrondse dat hij alle gevaarlijke spullen uit zijn huis moest halen en ergens anders opbergen want hij was bekend bij de landwacht. Dus besloten wij maar om het boven in het torentje van de Gereformeerde Kerk op te bergen.

Er werd al die tijd ook een krantje gedrukt genaamd "Trouw". Dit gebeurde bij Paul den Hartigh Pzn in een kamertje in de hooiberg en is daar tot bijna het einde van de oorlog gedrukt maar dit scheen op het laatst ook verraden te zijn.

Er moest een andere plaats voor gevonden worden, dan maar in het lijkenhuisje op onze begraafplaats, 2 dagen is het daar gedrukt. Toen kreeg den Hartigh 's morgens vroeg huiszoeking maar er was niets te vinden, de Duitsers wisten echter te vertellen dat een broer van Aafje de Graaf, Piet, daar de voorman van was. Ze zetten haar zo onder druk dat ze op het laatst zei dat Piet in de school moest zijn, hij sliep daar een gedeelte van de nacht

op de schoolzolder. 's Morgens om half 7 kregen wij ook bericht dat het aan de middenweg niet in orde was en dat "Ome Jan" moest zien dat hij weg kwam want dat het wel zou vast lopen. Om half 8 kwamen de overvalwagens. De moffen en de landwacht omsingelden de school en de kerk en de woningen. De Basserweg werd gedeeltelijk afgezet zodat er geen verkeer meer mogelijk was. Er werden met een bijlatten in het dak van de school geslagen en een handgranaat naar binnen gegooid maar ze konden De Graaf niet vinden. Die zat op de vliering van de schoolwoning waar zij hem eerst niet vonden.

Toen moest het lijkenhuisje op de begraafplaats er aan geloven en daar vonden zij de drukkerij van "Trouw" en wapens. Daarna togen ze naar de kerk en vonden boven op de vliering 6 radiotoestellen, een trommel met allerlei spullen als 300 inlegvellen, bonkaarten, valse zegels, geld voor de spoorwegmensen fl. 5760.00 voor Broek op Langedijk, St. Pancras en Noord-Scharwoude. Dat zou 's morgens om 11 uur worden gehaald. Verder 2 kisten met kaarten enz. uit het Gemeentehuis en een aktetas met springstof. Toen kwamen ze bij Tante Ma en vroegen of er ook een radiotoestel van ons bij was, wij hadden een bewijs dat wij het verkocht hadden maar dat we nu een andere hadden vertelde ze niet. Zij vroegen ook naar mij en kregen ten antwoord dat die voor evacués aan de loop was hetgeen zij niet geloofden Ook vroegen

ze aan Tante Ma of hij kerkenraadslid was, want dan zouden ze hem een enkele reis naar de hemel geven.

Ze hebben die morgen 2 maal huiszoeking gedaan en alles doorzocht. De 2e keer vroegen ze weer of Leegwater kerkenraadslid was. Tante Ma vroeg of dat erg was en wat hij daar verkeerd aan was. Ze kreeg als antwoord dat hij dan verantwoordelijk was voor de kerk. Tante Ma zei dat ze dat niet wist. De landwacht vroeg of "Ome Jan" de benen genomen had maar Tante Ma zei dat een man van 60 jaar dat toch niet hoefde te doen. Ze vertelden ook dat ze wapens gevonden hadden, waar Tante Ma (hoewel ze alles wist) verschrikkelijk van op hoorde en zich afvroeg hoe dat mogelijk was. Maar hoewel wij 2 schuilplaatsen hadden hebben ze die niet gevonden. Achteraf was het jammer dat wij de spullen niet thuis gehouden hadden, maar ja dat wisten wij ook niet vooruit. Ze dachten dat wij ook nog wel wapens hadden, want er lagen van die kleine pakjes en zij dachten dat het kogelpakjes waren, dat viel niet mee. Inmiddels waren zij van plan om school en kerk en misschien nog wel meer in brand te steken, toen ze Piet de Graaf vonden die ze met gejuich meenamen.

Wij zijn toen beiden het huis uit gegaan, ik was 's morgens naar de familie Sluis gegaan in de Veenhuizer Middenweg die het al eerder hadden aangeboden als het vast liep. Er was er maar een die wist waar ik was. Inmiddels waren ze op de Basserweg al aan het beraadslagen dat Tante Ma ook het huis uit moest, want door het bezwarende materiaal dat in de trommel zat waren ze bang dat ze haar, in mijn plaats, zouden meenemen. Ze hebben Tante Ma met een paar koffers naar Jo Pluister in Broek op Langedijk gebracht met de brik van D. Gootjes Czn. De volgende dag verscheen "Trouw" weer als voorheen. Ze hadden een stencilmachine uit het gemeentehuis gehaald. Daar kwamen toen weer 12 landwachters voor maar ze kwamen tevergeefs. Er was geen spoor van te vinden, de daders waren onbekend en "Trouw" werd weer op een andere plaats gedrukt. Maar nu zij al die spullen gevonden hadden werd het wel

Het huis van "Ome Jan" Leegwater aan de Stationsweg, toen Basserweg, staat er nog.

Het graf van "Ome Jan" Leegwater en zijn vrouw Tante Ma op de Gereformeerde begraafplaats aan de Stationsweg

wat benauwd. Het was de laatste week van de oorlog, de berichten werden al gunstiger en dezelfde week kwam de bevrijding. Dat was voor allen een geweldige opluchting, wij zijn door het oog van een naald gegaan maar de Heere heeft ons wonderlijk bewaard. Een paar maanden later hebben wij een goed geslaagd bevrijdingsfeest gevierd, waar alle gezindten aan mee deden. Oom Jan was daar Voorzitter van. De radiotoestellen zijn terug gekomen, de andere spullen niet en het geld natuurlijk ook niet. Ook Piet de Graaf is weer vrijgekomen.

Dit is in grote trekken het werk van de illegalen in Heerhugowaard. Enige tijd na de bevrijding hebben wij een herdenking gehad van de gevallen uit onze Gereformeerde Gemeente. Daar waren alle illegale werkers bij aanwezig. Er is toen een marmereen plaat met opgezette bronzen letters in onze kerk aangebracht met de tekst:

1940 - 1945

In den strijd voor geloof en vrijheid
vielen onze broeders

Klaas Pluister 44 Jaar
Rens Prins 27 jaar
Cornelis Wagenaar 43 jaar

Zalig zijn die vervolgd worden om der
gerechtigheid wil,
want hunner is het koninkrijk
der hemelen

Matth 5:10

Om redenen van privacy zijn enkele namen en gebeurtenissen uit bovenstaand artikel weggelaten

EERE-COMITE. ,

B. J. F. SUTMAN MEIJER, Burgemeester.
P. TROMP, Dijkgraaf.
G. J. M. v. d. WILDENBERG, Gemeente-Secretaris.
Pastoor Th. SPRENGER.
Pastoor A. HENDRIKS.
W. C. HUISMANS, Geref. Pred.
W. DE MOOIJ, Herv. Pred.
P. NOORLANDER, Arts.
H. J. SWART, Arts.

REGELINGS-COMMISSIE.

J. LEEGWATER, Voorzitter.
H. J. SCHUT, Secretaris.
Pastoor P. VERHOOFSTAD.
H. SCHOUTEN.
D. GOOTJES.
C. TROMP.
C. BOTMAN.
J. RENTENAAR.

FINANCIËLE COMMISSIE.

P. SMIT Jbz.
J. BEERS.
S. BUIJS.

BUURT-COMMISSIES.

Zuid:
P. S. EENHOORN, Voorzitter.
J. KONIJN, Secretaris.
J. JONGKIND, Penningmeester.

Veenhuizen:
H. BRUIJN, Voorzitter.
P. NAP, Secretaris.
A. KUIPER, Penningmeester.

't Kruis:
Pastoor P. VERHOOFSTAD, Voorzitter.
C. SCHNEIDERS, Secretaris.
S. ROOD, Penningmeester.

Noord:
C. JONG, Voorzitter.
H. WEGDAM, Secretaris.
C. MOERMOND, Penningmeester.

Twee pagina's uit het programmaboekje van de bevrijdingsfeesten in Heerhugowaard op 17 en 18 juli 1945

Programma voor Dinsdag 17 Juli

6.30 v.m.: In de gehele gemeente worden de **VLAGGEN** uitgestoken.

DIENSTEN IN DE VOLGENDE KERKEN:

8.00 v.m.: Herv. Kerk Heerhugowaard Zuid, Ds. W. de Mooij.
9.30 v.m.: Herv. Kerk te Veenhuizen, Ds. A. G. Roeders.
9.00 v.m.: Geref. Kerk Heerhugowaard Zuid, Ds. W. C. Huismans.
7.00 en 8.00 v.m.: Parochie Kerk „H. Dionysius“, Heerhugowaard Zuid, H. Mis.
7.45 v.m.: Parochie Kerk „De H. Familie“, 't Kruis, H. Mis.
6.30 en 7.45 v.m.: Parochie Kerk „Het H. Hart“, Heerhugowaard Noord, H. Mis.

Op het SPORTTERREIN te HEERHUGOWAARD-ZUID:

10.30 v.m.: **GROOTE ZANGHULDE**, door de gezamenlijke schooljeugd uit de gemeente onder leiding van den heer J. C. Ohms.
1. Wilhelmus.

10.35 v.m.: **FEESTREDE**, uit te spreken door Pastoor Verhoofstad, gevolgd door het „Wilhelmus“, te zingen door alle aanwezigen.

11.00 v.m.: Vervolg **KINDERZANG**.

2. Wij leven vrij.
3. Wij willen Holland houden.
4. Marschlied.
5. Holland vrij.

11.30 v.m.: **VOLKSZANGHULDE**, door alle aanwezigen, onder leiding van den heer J. C. Ohms.

Gezongen worden de volgende liederen:

Waar het lachend groen der heuvels
't Kleed der stille heide omzoomt,
1. MIJN NEDERLAND. Waar langs rijk beladen velden
P. Louwse Richard Hol. Rijn of Maas of Schelde stroomt.
Klinkt mijn lied op ouden
Waar de blanke top der duinen
Schittert in den zonnegloed, trant (bis)
En de Noordzee vriendlijk 'k Heb U lief, mijn Nederland!
bruisend (bis)
Neêrlands smalle kust begroet Blijf gezegend, land der Vad'ren,
Juich ik aan het vlakke strand Make U eendracht sterk en groot
(bis) Blijf 't volk der Koninginne
'k Heb U lief, mijn Nederland! Houw en trouw in nood en dood!
(bis) Doe zoo ieder 't woord gestand:
(bis)
'k Heb U lief, mijn Nederland!
(bis)

Riet

Het gaat dagen in het zuiden...
Mooi winterlicht. Men weldra ziet
De spiegel van het grote stolpdak
En daar omheen het dek van riet

Met zijn donkere schaduwranden
Zowaar een prachtig spiegelbeeld
Een mooi lijnenspel vertonend
Dat in zijn eenvoud niet verveeld

Het riet kan huis en hoeve sieren
De oevers ook van sloot en vaart
En elders nog het wijde water
Van boezem, kolk en uiterwaard

Het oude riet staat stug, onwillig
Bukkend voor 't gering gewicht
Van rijp en sneeuw op blad en stengel
Alles schittert in het licht

De gouden rietkraag in de verte
Lijkt te dansen langs de muur
Die als achtergrond mag dienen
Voor dit ballet van de natuur

In alle rust, stil en verlaten
Staat daar de stomp zo imposant
Boerenplaats, trotse behuizing
In het Wesfrieze boerenland

Ton Schotten

ZUT ACTIEF IN “PAPIER”

tekst en beeld: Piet Zut

Al 3 generaties lang is de bekende familie Zut in Heerhugowaard actief in het verspreiden van reclamefolders, drukwerk en aanverwante zaken.

Het begon in 1919 toen vader Piet Zut als kleine zelfstandige begon met bezorging van toenmalige weekbladen als de Prins, het Stuiversblad en het Nieuwe Modeblad.

Piet Zut Sr. werd geboren in 1904 als zoon van Jan Zut en Teuntje Zut-Wester. Zijn moeder is bij de ouderen nog bekend van het snoepwinkeltje van Teuntje Zut aan de Middenweg in het Centrum

Mijn vader had 3 broers en een zus die al vroeg is overleden.

Zijn vader werkte als landarbeider en ook hij moest al vroeg mee naar de akker. Net zo min als zijn 3 broers trok dit werk hem aan, het land lag hun "vlak" genoeg. Ome Cor ging bij de marine, Ome Jan ging bij de chocoladefabriek van Ringers in Alkmaar werken en Ome Arie ging bij de post.

Heerhugowaard was toen nog een klein dorp van tuinders en boeren en de zoon, die niet in vaders voetsporen trad werd nagewezen als een nietsnut "die te lui was om te werken".

In het begin was het uiteraard geen vetpot en deed hij er van alles bij om aan de kost te komen van windtrappen bij 't kerkkoor en het klokkenluiden van de RK Kerk en ook hielp hij mee in het kruideniers/snoepwinkeltje van zijn moeder.

Al gauw begon hij ook met het rondbrengen van kranten, tijdschriften en folders. Verder deed hij in verzekeringen, verzorgde advertenties voor kranten en weekbladen en later kwam daar de verzorging van programma's voor evenementen bij en de verkoop daarvan.

Op 16 april 1929 trouwde hij met Betje Bommer uit Zuid-Scharwoude en gingen ze wonen aan de Hondeweg nu Van Veenweg. Al gauw werd er een nieuw huis gebouwd aan de Middenweg 254 net naast de Van Veenweg. Daar werden 6 kinderen geboren en werd het huis al gauw te klein.

Aan de Van Veenweg was ruimte genoeg en er werd in 1939 een groot huis neergezet met kantoorruimte op nr. 5, kosten totaal ca F 4000,-- gulden. Daar werden nog weer 5 kinderen geboren.

In de oorlog was het voor mijn ouders niet gemakkelijk met het grote gezin, maar de dokter had gezegd: als je dagelijks zorgt voor voldoende melk dan red je het wel met je kinderen.

Dus ging hij alle dagen met zijn oudste zoon Jan op pad om aan melk te komen. Hij kende gelukkig veel boeren en tuinders. Ook kreeg hij vrijstelling van rijwielvordering, waardoor hij zijn werk kon blijven uitvoeren. Wel hebben de Duitsers in het kader van represailles ook bij ons huis gestaan om het in brand te steken (er kwam wat licht van de verduistering naar buiten), maar toen ze het grote gezin zagen met de kleine kinderen hebben ze er vanaf gezien. Volgens overlevering is toen de boerderij Adam en Eva aan de Middenweg in brand gestoken.

Fluppen

Het huis aan de Van Veenweg staat er nu nog en wordt bewoond door de 3e generatie; Joost Zut en zijn vrouw Jessica. Het bedrijf breidde zich ook uit en alle kinderen werden ingeschakeld bij de bezorging van kranten en tijdschriften. Zo gauw je kon fietsen kon je als 6/7 jarige beginnen met kranten "fluppen" zoals ze dat noemden. Ik herinner me nog goed dat ik een damesfietsje kreeg die doortrapte, dus geen vrijloop, waarmee ik dan na schooltijd 10 Alkmaarse kranten moest wegbrengen van de Van Veenweg tot de oude

Het Stuiversblad en de Katholieke Illustratie. Twee van de vele tijdschriften die al ver voor de oorlog door Zut werden bezorgd

melkfabriek aan de Middenweg. De Alkmaarse Courant werd toen alleen gelezen door niet-katholieken en het Noord-Hollands Dagblad door de katholieken.

Ik vond het nooit erg om te doen, maar je wist ook niet anders.

Kinderen van boeren en tuinders werkten mee op het land en wij in de krantenbezorging. Hoe ouder je werd hoe groter je "wijkje". Ik had later de krantenwijk - Middenweg - Rustenburgerweg - Jan Glijnisweg en dan via de Van Veenweg weer terug. Er waren ongeveer 40 abonnees van de Alkmaarse Courant in die wijk en daar deed je meestal een uurtje over.

Waar ik wel tegenop zag was om de krant te brengen bij de Familie Modder aan de Jan Glijnisweg, die hadden een grote hond en als de poort open stond had die rot hond het niet erg op krantenjongens.

Een bakker of een slager konden nog wat te eten naar dat beest gooien, maar een krant lustte die hond niet en dat beest kon ook niet lezen.

Ook heb ik nog eens op het politiebureau 100 strafregels moeten schrijven: "Ik mag geen kranten rondbrengen, omdat ik nog geen 14 jaar ben". Een overrijverige dienstklopper vond het nodig om ons te pesten.

Uitbreiding

Inmiddels waren er vlak na de oorlog een paar werknemers in dienst gekomen, Siem Kok (een broer van Pater Kok) en Dorus Rood. Siem Kok heeft niet lang bij ons gewerkt. Hij verhuisde naar Limburg en ging in de mijnen werken.

Dorus Rood is wel lang bij ons in dienst geweest, voornamelijk als bezorger van

tijdschriften.

Ook mijn oudere broers Jan en Anton kwamen in het bedrijf en de tijdschriftenbezorging werd uitgebreid tot 't Veld, Zijdewind, de Niedorpen, Kolhorn, Barsingerhorn, Obdam, Hensbroek, Sint Pancras, Oudorp en Alkmaar en ieder had zo zijn vaste wijken.

Elke week op zaterdag kwamen er grote pakken met Panorama's, Kath. Illustraties, Beatrijs, Libelles, Margrieten, Donald Ducks enz. bij ons thuis en dat moest dan weer in wijken van abonnees worden verdeeld om te bezorgen. Grote tassen met de tijdschriften en vaak ook nog boeken om te verkopen erin en daar gingen ze dan, de fiets steigerde zowat zo zwaar was het.

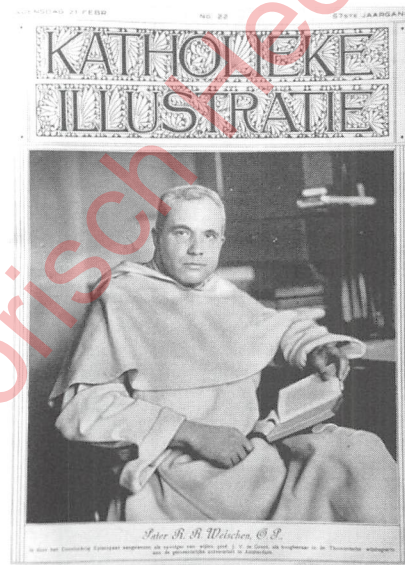
De auto was toen nog geen optie, die waren er bijna nog niet. Rond de Sinterklaas was het altijd heel druk met boekenverkoop, vooral de Sjors en Sjimmië boeken waren heel populair als cadeau voor de kinderen

met Sinterklaas. Dat gebeurde ook wel op de "pof" en werd de betaling later in wekelijkse termijnen gedaan.

Zo kwam mijn vader ook eens bij een boer met de vraag of hij ook een boek wilde kopen voor de Sinterklaas of zoiets. Het antwoord van de boer was: "Ik heb pas een nieuw telefoonboek en dat heb ik nog lang niet uit".

Ook de oudste zussen hielpen mee met bezorging of hulp in de huishouding bij moeder, naast vaak een baan in Alkmaar, want gewerkt moest er worden bij mijn vader.

De ochtendkrant "het Parool" kwam erbij om te bezorgen en toen kreeg vader nog wel wat weerwoord van de oudere kinderen. Het leverde maar 6 gulden per week op en dat was niet veel voor al het werk, meestal voor schooltijd. Vader rekende

echter niet per week, maar per jaar en hij zei dat het wel 300 gulden per jaar was en dat was wel weer veel.

Verzekeringen en advertenties

Zelf werkte vader Zut heel hard, elke dag vroeg uit de veren om 6 uur en tot 's avonds laat was hij nog in het kantoor bezig of ging hij met een inspecteur van verzekeringen bij gezinnen langs om verzekeringen te verkopen.

Ik herinner me nog mijnheer Worman, een inspecteur van verzekeringen, die wekelijks bij ons een dag kwam en samen met vader op pad ging om verzekeringen te verkopen. Onder de middag at hij dan met ons mee en een traktatie vond hij de boerenkool met worst van mijn moeder, die hij dan weer op een paar sneetjes brood deed.

Als kinderen was het een feest, wanneer mijnheer Worman met de auto naar Alkmaar naar huis ging. We mochten dan een stukje meerijden tot garage de Groot op de Middenweg en dan teruglopen naar huis. Nu klinkt het vreemd maar wie zat er toen die tijd in een auto, heel weinig kinderen: wij echter wel.

Ook begon vader Zut na de oorlog een apart reclamebureau, samen met de fam. Slendebroek uit Heerhugwaard en toen die emigreerden naar Amerika nam K. Otto uit Broek op Langedijk hun plaats in.

Hun werkerrein liep toen van Amsterdam tot Den Helder en bestond voornamelijk uit het verzorgen van programma's voor evenementen als de motorraces in Alkmaar, de paasveetentoonstelling in Schagen, de veetentoonstelling in Purmerend, en het beroemde hippisch festival in Opmeer en meer van dat soort evenementen. Het reclamebureau zorgde dan voor een degelijk gedrukt programma en de kosten werden bestreden uit de opbrengst van advertenties en de verkoop van de programma's.

De zaken liepen dus goed en er werd al gauw een mooie auto gekocht, een

Hillman, en daar gingen vader en Otto dan mee op pad. In de schoolvakanties ging ik wel eens mee en kwam ik in allerlei dorpen, waar ze bij de middenstand advertenties probeerden te verkopen. Ik vond dat prachtig en bewaar daar mooie herinneringen aan. Zo weet ik nog dat er in een van die dorpen een mooie kerk stond, die open was en bekeken moest worden.

Er stond een prachtig orgel en dhr. Otto, die goed kon spelen, ging achter het orgel zitten en speelde mooie kerkmuziek.

Mijn vader ging bij de zgn. kerkgangsters (die er niet waren) langs om te collecteren. Verkopen kon vader als de beste. Ik weet nog goed, dat een kennis van mij in Langedijk tegen me zei: "Als je vader bij mijn bedrijf kwam voor een advertentie gaf ik hem maar gauw een opdracht, want als ik even geen tijd voor hem had stond hij te kletsen met mijn personeel en dat kostte veel meer dan die advertentie".

Voor het gezin waren het hoogtijdagen om bij de evenementen programma's te verkopen en inmiddels waren daar ook al schoonzoons en zussen bij betrokken. Wij gingen dan met zijn allen naar de Motorraces in Alkmaar en onder het luid roepen van: "programma's, programma's"!! werden er dan honderden verkocht. Na de start mochten wij dan gratis de races volgen en dat was ook prachtig

met de plaatselijke favoriet Tinus Metzelaar uit Limmen en zijn concurrenten Piet van Aartsen en Hennie Kroezen. Na een dodelijk ongeluk gingen de races jammer genoeg niet meer door.

Bij de paasveetentoonstelling in Schagen was dat ook zo en daarnaast werden er daar ook loten verkocht met als hoofdprijs een koe. Mijn zussen en ook mijn vrouw hebben daar veel loten verkocht en hoe meer borreltjes de boeren in de cafés op hadden hoe beter de lotenverkoop liep.

Daarnaast verkochten dhr. Otto en mijn vader gedurende 2/3 dagen advertenties voor de Westfries in

BESTUREN

van

Toneelverenigingen
Zangverenigingen
Muziekverenigingen
Gymnastiekverenigingen
of ander verenigingen,

Indien U dezen winter uitvoeringen gaat geven, kunt U goed verzorgde

PROGRAMMABOEKJES

krijgen op zeer voordeelige condities.

Vraagt U eens inlichtingen. omtrent deze voordeelige aanbiedingen aan

RECLAME-BUREAU

Zut - Slendebroek

Tel. no. 38.

Tel. no. 53.

HEERHUGOWAARD Z.

K. Otto en Piet Zut bij de Hillman

Heerhugowaard. en het Langedijker Weekblad bij zakenmensen in Alkmaar. Ze hadden daar een vaste klantenkring voor waar ze elke week kwamen en wat vaak goede kennissen werden.

Vrijdags was altijd een vaste kantoordag aan de Van Veenweg. Dan werden de werkzaamheden van de afgelopen week doorgenomen en een planning gemaakt voor de volgende week.

In 1964 maakte een ernstig autoongeluk in oktober in Wognum, door de schuld van een dronken chauffeur, een einde aan het reclamebureau.

Vader verkeerde ten gevolge van dit ongeval maandenlang in levensgevaar, eerst in het ziekenhuis in Alkmaar en later vele maanden in de Ursulakliniek in

Piet Zut met tassen vol kranten

Wassenaar. In mei 1965 mocht hij naar huis om daar verder te revalideren, maar het beste was er toen duidelijk vanaf, hij is nooit meer de oude geworden .

De tijdschriften en kranten werden ook nog steeds bezorgd maar in minder dorpen dan in het begin, mede door de uitbreiding van de Heerhugowaard.

Dorus Rood was inmiddels bij Hoogovens gaan werken, Jan ging naar het ziekenfonds en Anton ging bij de post in dienst.

Broer Cor had er wel zin in om in het bedrijf te werken en deed de tijdschriften, kranten en de verspreiding van de folders samen met zwager Cees Kok uit Nibbixwoud.

Na het ongeluk van mijn vader namen zij het bedrijf in 1965 over. Cees is gestopt in 1992 en is kort daarna overleden.

Cor trouwde in 1968 met Afra Sentveld uit Egmond en zij kwamen ook in het ouderlijk huis wonen.

Kort erna verhuisden onze ouders naar hun oude woning aan de Middenweg 254. Zij hebben daar nog mooie jaren beleefd tot in 1980 vader, oud 76 jaar, overleed na een ziekbed van een half jaar.

Gelukkig hadden ze in redelijke gezondheid hun 50-jarig huwelijksfeest op 16 april 1979 nog groots gevierd met hun 10 kinderen, schoonzons en -dochters en hun 35 kleinkinderen waar ze heel trots op waren.

Moeder heeft nog tot 1988 zelfstandig ge-

woond en verbleef daarna nog 10 jaar in Hugo Oord. Zij overleed in 1998, 90 jaar oud.

Broer Cor en zijn vrouw Afra gingen door met het bedrijf onder de naam Zut Verspreidingen.

Achter het huis aan de Van Veenweg was inmiddels kantoorruimte bijgebouwd om de werkzaamheden goed te kunnen uitvoeren. Door de enorme groei van de Heerhugowaard in die jaren nam de verspreiding van reclamefolders geweldig toe. Daarnaast werd ook de Alkmaarse Courant nog dagelijks bezorgd en wekelijks de tijdschriften, die werden afgenomen van uitgeverij Spaarnestad.

Ook het familiedrukwerk zoals geboortehuwelijks- en overlijdensadvertenties bleven ze verzorgen. De folders komen meestal apart aan en worden dan bij elkaar gestopt, het zogenaamde insteken, en daarna in kleine wijken bij bezorgers gebracht, meestal scholieren, die ze dan weer rondbrengen.

In de jaren negentig werd gestopt met de bezorging van de Alkmaarse Courant, omdat de enorme dagelijkse bezorging niet

meer viel te combineren met het verspreidingsbureau.

In 2004 werd door Media Expresse (v/h Spaarnestad) besloten om de tijdschriften voortaan via de post te laten bezorgen.

Ook daar kwam dus een eind aan en Cor en Afra konden daar wel mee leven, ze waren immers ook al tegen de 60. Hun volledige aandacht kwam nu te liggen bij de wekelijkse verspreiding van het reclamemateriaal van bedrijven en daarnaast incidentele opdrachten zoals bezorging van stembiljetten van de Gemeente of openingsfolders.

Zij zijn inmiddels verhuisd naar een appartement aan de Jade dicht bij het winkelcentrum.

Zoals al eerder vermeld hebben zoon Joost en zijn vrouw Jessica het huis gekocht en wonen daar nu met hun kinderen. Ook hebben zij het verspreidingsbureau overgenomen en gaat de derde generatie Zut door met het traditionele, inmiddels 90 jarig, familiebedrijf, wel iets anders dan bij zijn Opa en Oma maar toch blijft het bij de oorspronkelijke roots.

TOEN BAKKERIJ, NU JUWELIERSZAAK

Heerhugowaard omstreeks 1932
Links het pand middenweg 192 (toen nog Middelweg) waarin in het linker gedeelte bakkerij Dekkers was gevestigd, nu juwelier Sjaak Knijn. Op de weg bakker Dekkers. Links over de brug was de ingang naar de Kabel, nu Beukenlaan

Pioniers in de polder

HANS EN ANNA VAN LOON-RUYCHAUVER

Henk Aandewiel

Hans van Loon is koopman en drijft handel op China en Japan, hij wordt in 1628 bewindhebber van de VOC en woont op de Zeedijk in Amsterdam, toen één van de duurste straten van de stad en wordt, mede dankzij Anna een belangrijk man in Amsterdam. In 1615 signeert hij de oudst bewaard gebleven scheepsverzekering! Door Nanning van Foreest wordt hij gevraagd mee te doen in het grote project, de drooglegging van de Waert. Dit heeft grote gevolgen voor de familie, niet alleen wordt van Loon hoofd-ingeland, van 1626 tot zijn dood in 1658, maar zij verwerven ook aanzienlijk veel grond in de Waard, ruim 80 hectare.

Anna Ruychaver heeft een belangrijke rol gespeeld in de beginjaren van de droogmaking en de polder.

Zij is geboren in 1573, als dochter van Alyd en Marten Ruychaver in Haarlem en trouwde in 1597 met Hans van Loon, op wiens naam het Octrooi voor de droogmaking van de Waert stond en van wie de handtekening is te zien in het poldermuseum.

Haar vader Marten was burgemeester van Haarlem en verdiende zijn fortuin als handelaar in buskruit.

Door haar huwelijk bracht zij geld en macht binnen de familie van Loon, die oorspronkelijk uit Loon op Zand bij 's-Hertogenbosch komt. De vader van Hans,

Willem van Loon was een van de oprichters van de Vereenigde Oostindische Compagnie in 1602 en woonde toen al in Rotterdam.

Anna schenkt haar man drie kinderen, waarvan er twee later als hoofd-ingeland in het polderbestuur van Heerhugowaard zullen zitten. De familie van Loon drukt zodoende een duidelijk stempel op de polder

Pieter Hansz. Van Loon was hoofd-ingeland van 1669 tot hij bedankte in 1679, zijn broer Willem Nicolaes van Loon van 1676 tot 1691 en mr. Johan van Loon van 1713 tot 1727.

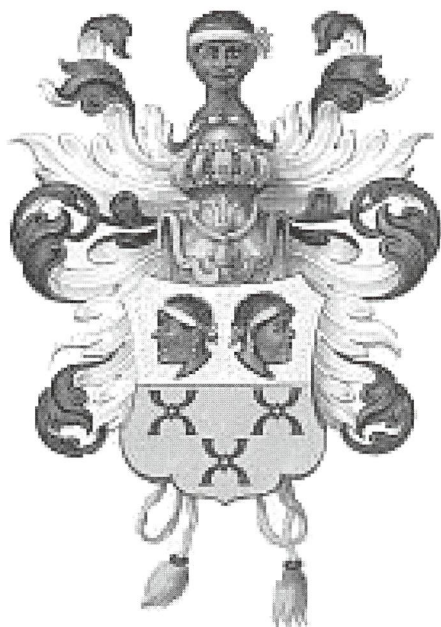
De drooglegging was toch eigenlijk een groot familieproject, zoon Nicolaes van Loon was getrouwd met de dochter van de eerste Dijkgraaf Adriaan van Veen, die weer getrouwd was met een zuster van Nanning van Foreest, Hilgonde of Helena. Haar naam wordt nog genoemd in de papieren van de betalingen aan ingezetenen, zij kreeg "voor de aanmaak van 9 groene kussens f 25-16-".

De derde zoon van Anna van Loon, Pieter was getrouwd met een dochter van Nanning van Foreest, Anna.

Het was één grote familieaangelegenheid, de regenten en kooplieden zorgden goed voor elkaar, de teleurstelling was dan ook groot toen bleek dat de grond in de

Hans van Loon en zijn vrouw Anna van Loon-Ruychaver

drooggevallen Waert zeer slecht was en er slechts onkruid groeide. *"de Cost gaet voor de Baet"*, moet men gedacht hebben, maar de kosten van de 47 molens en molenaars drukt zwaar op het polderbestuur. De gedachte de polder weer onder water te zetten zal bij menigeen gespeeld hebben.

De kavels die de van Loons bij loting verkregen, lagen grotendeels in het zuiden van de polder aan de Middelweg, o.a. kavel D3 (zie de kavelkaart in het Poldermuseum) waarop de boerderij De Kieft, Middenweg 6, gebouwd werd, die tot 1733 in het bezit van de familie was. Voor de nieuwbouw kocht de gemeente de weilanden rond de boerderij, die nu als een baken van historie in de Stad van de Zon ligt.

Ook de boerderij "het Druifje" aan de Middenweg 13 stond op de kavel van Hans en Anna van Loon en werd gebouwd tussen 1680 en 1733. De boerderij maakte een bewogen geschiedenis door welke helaas eindigt met de brand in 1968 waarbij "het Druifje" verloren gaat. Het was een van de weinige stolpen in Heerhugowaard met een ronde schoorsteen, een teken van rijkdom.

Anna Ruychaver zal niet vaak in Heerhugowaard geweest zijn, zij overleed in 1649, maar heeft door haar huwelijk de familie van Loon naar Noord-Holland en Amsterdam gebracht, waardoor deze in de gelegenheid kwamen in de droogmakerijen te investeren.

Hans van Loon werd hierdoor naast koopman ook bestuurder evenals zijn zonen.

Hij werd tevens de stamvader van de Amsterdamse tak van de familie van Loon, die in het begin van de 19e eeuw in de adelstand werd verheven. In het familiewapen staan naast drie morenkoppen, wijzend op de VOC handel, ook drie molenijzers (z.g. rijen) verwijzend naar de waterkorenmolen in Loon op Zand, eigendom van de familie.

In Amsterdam werd in 1671 aan de Keizersgracht 672 een statig patriciërs-huis gebouwd met als eerste huurder de schilder Ferdinand Bol, een leerling van Rembrandt. Dit huis werd in 1884 gekocht door Hendrik van Loon voor zijn zoon Willem, die in dat jaar trouwt met Thora, de dochter van de Noorse Consul Egidius. Zij was Dame du Palais van Koningin Wilhelmina en woonde tot haar dood in 1945 aan de Keizersgracht. In 2006 overlijdt de laatste mannelijke telg uit het geslacht, Maurits van Loon, een directe afstammeling van Anna en Hans van Loon. Het Museum van Loon aan de Keizersgracht 672 toont de geschiedenis van de familie in de prachtige omgeving van een Amsterdams grachtenhuis uit de 17e eeuw. De collectie van het museum omvat naast meubels, zilver en porselein, vele geschilderde familieportretten, ook van Anna en Hans van Loon-Ruychaver.

Heerhugowaard eert de familie met de van Loonstraat, een zijstraatje van de Middenweg!

Bronnen:

Stolpboerderijen in Heerhugowaard door Henk Komen

Info Museum van Loon te Amsterdam

Voor meer informatie zie: www.museumvanloon.nl en www.poldermuseumheerhugowaard.nl

Ienkend

Kees van Dirk, hè jij die vroeger
dat-ie klein was, ôk nag kend?
Hai was een merakel pittig jochie
maar bar verlegen en ienkend.

As kind begon-ie laat te praten,
brocht woinig reuring in de tent.
Hai was ôk niet zo mal van vreemde
net wat je zeg: nag al ienkend

Over huis kon-ie wel tiere,
met pa en moe, dat was-ie wend.
Bai vreemde kroop-ie onder tafel.
Je kon het zien: hai was ienkend.

Ienkennighoid, je zouwe zegge
dat raakt wel over op een end.
Maar deze joôn, heel oigenaardig,
bleef al z'n leven toch ienkend.

Noh, meskien was zuks wel kommen
deur weer-ie weunde. An het end
van deer zôn doik met woinig huize.
Maar wordt een kind deervan ienkend?

Kees werd in z'n jonge jare
van huis uit verre van verwend.
En bai gebrek an spel en sporte
Zachies an ôk wat ienkend.

Toen Kees wat ouwer werd en grôter
En zo an't zien een gnappe vent,
Bleef-ie wat bleu. Je hoorde zeggen:
Kees zoit niet veul, is wat ienkend.

Zou dut nou z'n kerakter weze?
Wat stug en stoif. Nag al een krent.
Woinig vertrouwen in de mense?
En deerdeur zomaar wat ienkend?

Ja, wat moet je deer van zegge?
Z'n ouwers ware niet aars wend.
Al zage ze dat-ie bai vreemde
wat stillig was, ietwat ienkend.

Ze dochte den: 't moet zo weze.
Dat hielde ze maar over end.
De ien is zus en d'aâr is zo en
onze Kees is wat ienkend!

Ton Schotten

MIJN JEUGD AAN DE DRAAI

tekst: Adri de Boer

Het begon voor mij in maart 1938. Het jaar waarin ik geboren ben. Mijn ouders Jan de Boer en Coba Sijs hadden daar een kruideniersbedrijfje. Ze hadden dat in 1936 overgenomen van Jaap Groenveld. Daarvoor was hij tuinder aan de Jan Glijnisweg, maar in de piepers en de kool was toen geen droog brood meer te verdienen volgens zijn uitspraken.

Ik ben er een van 15 kinderen. Vier zijn aan de Jan Glijnisweg geboren en de andere elf aan de Draai no. G 61 en later werd dat Oostdijk 17.

De Draai was in die tijd een vruchtbaar ondernemersgebied. Er zaten twee kruideniers, twee bakkers, een brandstoffenhandel, een molenmaker, een slager, een aanemer, een café, een smid en verschillende tuinders. En de meeste van die ondernemers hadden ook nog tijd over om voor grote gezinnen te zorgen. Ik ben daar in de bedstee geboren. Hoe hebben die verloskundigen dat voor elkaar gekregen? Ze moeten wel erg vindingrijk zijn geweest.

Ik heb daar voor zover ik mij dat nog kan herinneren zorgeloze kinderjaren gehad. Al hoewel ik bepaald niet de gemakkelijkste was volgens mijn zusters, en daar had

Kruidenier Jan de Boer komt te boodschappen vragen en laat Neeltje een koekje proeven

ik er veel van, wel 10 stuks. Als mijn moeder een dagje te gast mocht naar een van haar zusters of schoonzusters, dan moest ik maar mee met mijn moeder want dat was dan rustiger thuis.

Ik was vier jaar toen ik voor het eerst naar de kleuterschool ging bij de nonnen. We gingen daar natuurlijk lopend heen. Eerst dus naar de kleuterschool aan de Sportlaan en daarna de grote school "het Goddelijk Kind" aan de Hondenweg, en dat 6 dagen in de week want ook de zaterdag was een schooldag. Fietsen of een step hadden wij niet. De hele hondenweg, later Van Veenweg, aflopen, en die was ongeveer 2 kilometer lang en dat vier keer per dag.

's Morgens voor acht uur ging je al van huis want je moest om 8 uur in de kerk zitten en dat iedere dag. Brood mee (in zo'n zelf genaaide broodzak) want je moest ook nog ter communie en dat mocht je alleen op je nuchtere maag volgens het katholieke geloof anders beging je een doodzonde. Ik weet nog dat ik eens thuis al gegeten had en evengoed ter communie ben gegaan. Geheel onbewust uiteraard. Die ochtend kregen we catechismusles en ik vertelde het aan de kapelaan met het schaamrood op mijn kaken. Ik

moest direct naar de kerk om het te biechten. Je liep tenslotte het risico om in de hel te komen als je onder een vrachtwagen zou komen. Je liep altijd op klompen want schoenen kreeg je alleen op zondag aan. Onderweg natuurlijk slootje springen in de zomer en schotsen trappen in de winter. Want toen had je nog strenge winters. Maar kwam niet met natte sokken thuis want dan kreeg je straf. Zoals een pan piepers schillen of een vat petroleum overpompen vanuit een vat zonder kraantje naar een vat met een kraantje, of lege flessen sorteren voor de leverancier. Op alle soorten glaswerk stond toen nog statiegeld. Van die

klompen brak ook regelmatig de kap van af met voetballen, en die moesten dan weer gemaakt worden met een ijzerdraadje. Je maakte met een zaagje een gleufje over de breedte van de klomp en onderaan dat gleufje twee spijkertjes en dan het ijzerdraadje er over heen en zo kon de klomp nog dagen en soms weken dienst doen. Van de oorlog heb ik niet veel mee gekregen. Ik was twee toen die begon en zeven jaar met de bevrijding. Alleen de leuke dingen heb ik nog onthouden. In de oorlog was er van alles op de bon. Zoals suiker, koffie en thee, tabak en nog veel meer. Iedere maandagavond zaten wij dan met zo'n vier à vijf broers en zusters bonnen uit te zoeken en op speciale vellen te plakken die weer ingeleverd moesten worden bij de regering, anders kreeg je die goederen niet meer om te verkopen. Na afloop kregen we dan chocolademelk voor het naar bed gaan. Een ware traktatie.

Wij sliepen met z'n allen op zolder. Mijn zusters hadden nog een soort van slaapkamer, maar wij jongens sliepen gewoon tussen de levensmiddelen. Alles wat droog moest blijven zoals suiker, erwten en bonen, vermicelli, pudding, sigaren en sigaretten en nog vele andere artikelen, ston-

den of lagen gewoon tussen onze bedden in.

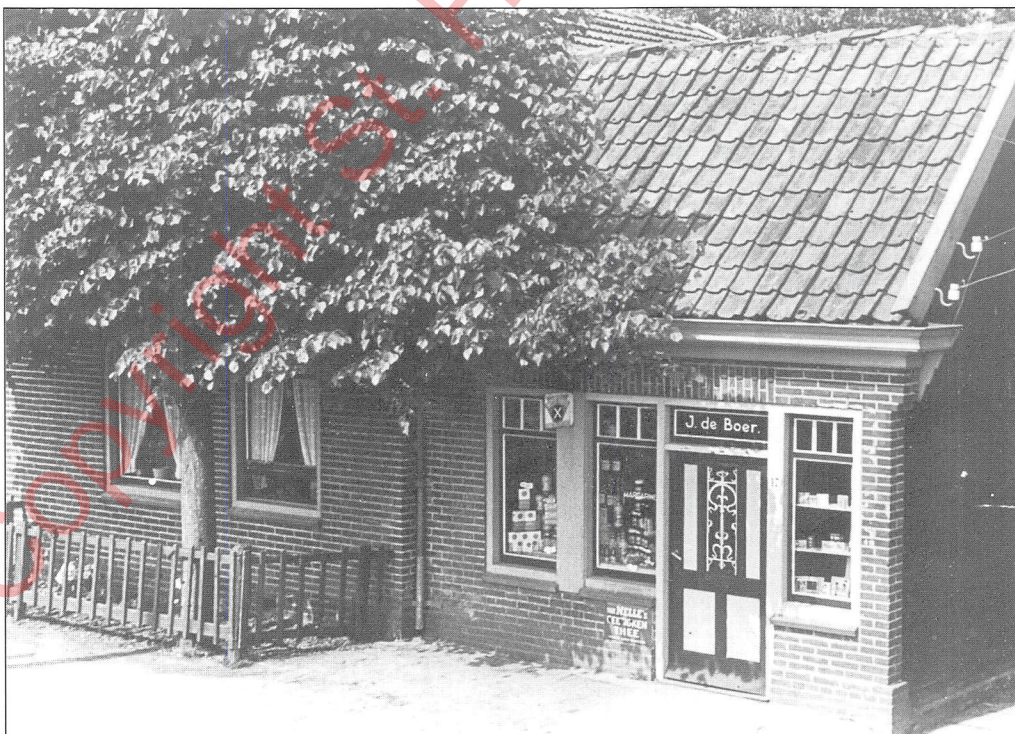
Als de broers dan onderling wel eens kwaad op elkaar waren dan vlogen de pakjes pudding en koffie of een handvol erwten over de zolder met gevolg dat je het zelf allemaal weer moest opruimen. Langs de Oostdijk had je om de 10 á 20 meter van die schuttersputjes, en die zijn volgens mij nooit gebruikt door de soldaten. Wel stond er altijd een laagje water in en waren er de nodige kikkers aanwezig. Die namen we dan weer mee naar school om ze in de klas los te laten. Het gevolg was nablijven want de meester had altijd gelijk "en die straf zal je wel verdiend hebben" zeiden mijn ouders dan. Ook herinner ik mij dat vlak na de oorlog heel veel blikken met voedsel (biskuit) werden gedropt of bezorgd bij de middenstand dus ook bij mijn ouders. Dat moest verdeeld of verkocht worden onder de bevolking en die tientallen lege blikken werden dan aan elkaar gebonden met een touwen dan kon je op de ringvaart er mee varen als een vlot.

Illegale slacht

Vlak achter ons huis aan de Hondenweg stond de slagerij van Piet Appel en later

Jan Jansen en Ab Schilder. Mijn vader had altijd wel een varken in het hok of een koe op stal voor de melk en het vlees. In de hongerwinter van '44 moest dat varken naar die slager en op een zekere ochtend 's morgens vroeg om 4 uur, zodat de Duitsers er niets van merkten, ging ik met mijn vader met dat beest naar die slager. Ik vond dat heel spannend en gelukkig liep het allemaal goed af en we hadden weer voor een maand of vier vlees. Ook verbouwde mijn vader tabaksplanten. Die hingen op de schuurzolder maanden te drogen om daarna

De Kruidenierswinkel van Jan de Boer omstreeks 1950

*Ans, Truus, Hanny,
Gerda, Ria, de Boer.
De baby is een neefje
winter '63 - '64*

*Kinderen van Jan de
Boer en Coba Sijs voor
de kruidenierswinkel
in de winter van 1951*

generfd te worden zodat hij het als pruimtabak verkocht of zelf gebruikte. Hij was een dolle liefhebber van dat vieze goedje.

Strengere winters

Toen ik een jaar of tien was vonden mijn ouders het tijd dat ook ik mijn steentje moest gaan bijdragen om al die kindermonden te vullen. Dat hield in de vakken te vullen in de winkel en de nodige boodschappen rondbrengen. Dat waren altijd artikelen die de klant vergeten was te bestellen. Dat deed ik op een fiets met anti-plofbanden. Heel veel petroleum moest ik 's winters naar de tuinders brengen. Die gebruikte dat in de koelschuren om de vorst er uit te weren. Daar hadden we gelukkig een transportfiets voor op luchtbanden. In die jaren hadden we nog echte winters. Min 10 graden overdag en een meter hoog sneeuw op de weg was toen heel normaal. Wij woonden onder aan de dijk en als er oostenwind was en het sneeuwde en de ringvaart was bevroren, dan joeg de wind de sneeuw over het ijs en de dijk, en bleef dan onder aan die

dijk weer liggen. Soms wel twee meter hoog. Dan moesten we vroeg uit bed om al die sneeuw te ruimen anders konden mijn oudste broer en mijn vader niet weg om de boodschappenboekjes op te halen en de boodschappen rond te brengen. Maar als schoolgaande kinderen hadden wij ook heel veel plezier van die massa sneeuw.

Maar ondanks dat je moest helpen sneeuwruimen 's morgens vroeg, moest je ook zorgen dat je om 8 uur weer in de kerk zat, dan om half twaalf gauw naar huis lopen, even snel een warme prak verorberen en om 1 uur zat je dan weer in de schoolbanken. Kwam je dan 's middags weer uit school thuis, dan met de slee van de dijk naar beneden glijden en sneeuw hutten bouwen. Dat was dolle pret als je tenminste geen petroleum moest wegbrengen of andere klusjes thuis moest doen. Want werken ging voor alle pret.

Wij hadden in die tijd nog een plee boven de sloot. En met 15 kinderen werd daar heel veel gebruik van gemaakt. Gevolg was dat bij strenge vorst de poephoop al hoger en hoger werd en die moest ik dan weer omhakken anders groeide het boven de bril uit. Een vervelende bijkomstigheid was dat achter het schijthuisje de ijsbaan lag. De jeugd heeft heel wat af gelachen als er weer wat naar beneden viel vanuit de inwendige mens. Vooral mijn zusters hadden er een hekel aan, maar een andere oplossing was er niet dus zoveel mogelijk stiekem de plee in als er niemand keek. In die strenge winters lag de ringvaart waar wij aan woonden soms maanden dicht gevoren.

Na 6 tot 8 weken kwam de paling dan vanzelf naar boven tussen het riet en kon je ze met de handen vangen. Stoofaal was toen een hele lekkernij alhoewel ik niet meer weet of dat bij ons ook gegeten werd. Ik was er geen liefhebber van.

Naar de Bedriegertjes

De boodschappen brachten wij rond met de transportfiets of met de bakfiets. Ik weet nog dat er een hond onder de bakfiets liep om mee te trekken. Maar voor

we konden gaan bezorgen moest alles voor iedere klant apart klaar gezet worden. Je moest alles nog afwegen. Duizenden kilo's suiker heb ik staan wegen maar ook zout, erwten en bonen, vermicelli, koekjes en bonbons enz. Ook stroop en eau de cologne verkochten wij los vanuit een vat of fles. Je zult begrijpen dat er heel wat koekjes en bonbons tijdens het afwegen opgegeten werden. De omzet was misschien wel groot maar de winst viel wel eens tegen.

Op mijn veertiende begon ik al stiekem te roken en die betaalde je ook niet altijd. Je moest toch iedere week te biecht. Virginia 4 was mijn merk en koste toen 75 cent per pakje van 18 stuks. Wel nam ik altijd de goedkoopste.

In die tijd heb ik ook leren banden plakken want dat kwam ook regelmatig voor met die fietsen. Veel goed geasfalteerde wegen had je toen niet. De kabel, nu Beukenlaan, en de killen zaten vol gaten die de mensen die er aan woonden vulde met allerhande rommel, zoals de asla van de kachel en daar zat nogal eens een spijker tussen of wat glas wat natuurlijk niet verbrand was. Want alles wat maar branden wilden gooide ze in die tijd in de kachel. Na de bakfiets kwam er een pony met een tweewielige kar en weer later een autootje. Met die pony heb ik ook heel veel mee gemaakt.

Dat beestje kon toch hard draven. Dat deed hij alleen op de terugweg naar huis want als we van huis vertrokken dan had hij alle tijd en moest je hem regelmatig met de stok aan sporen om wat harder te lopen. Hij wist wel iedere klant te vinden. Je hoefde bijna nooit aan de leidsels te trekken om halt te houden.

Als kruidenier hadden mijn ouders nooit vakantie. Maar tijdens de grote schoolvakantie gingen we soms met z'n allen een dagje naar de Bedriegertjes in Bergen. Zie je het al voor je met pakweg 10 kinderen? Vader met de transportfiets met twee kin-

deren voorop, een kind op de stang en dan nog twee kinderen op de verlengde bagagedrager achterop. De andere vijf op de ponykar met de nodige tassen met broodjes en limonade. Je was langer onderweg dan dat je in de speeltuin zat. Ik was dan de koetsier.

De pony moest ook te eten hebben, dus mijn vader pachtte een stuk dijk van een kilometer of vier van de polder Heerhugowaard. Dat leverde voldoende gras en hooi op. De hokken waar de beesten in stonden moesten ook dagelijks of om de twee dagen schoon gemaakt worden en die mest moest ik dan weer om de maand over de dijken verspreiden.

Wij hadden thuis ook nog een broedmachine. Daar gingen volgens mij zo'n vierhonderd eieren in. Als na een paar weken de kuikens kwamen dan werden de hennen verkocht en de haantjes gingen direct als voer naar de varkens, levend en wel want dat was in die tijd heel gewoon. Nu moet je er niet aan denken om het zo te doen.

Mijn vader gebruikte in die tijd de uitdrukking "heen en terug aan de vracht jongens" en dat betekende dat je nooit met lege handen moest lopen. Of je nu van tafel ging of in de winkel vakken moest vullen, altijd was er wel iets wat weggebracht of gehaald moest worden en dus liep je niet met lege handen heen en weer.

De lagere school had ik met goed gevolg afgerond. Het belangrijkste in die tijd was dat je voor catechismus en gedrag een 8 of een 9 haalde. Als de rest net voldoende was dan was het wel goed. Als je maar over ging. Ik mocht als eerste uit het gezin doorleren en ging naar de uloschool Sint Jozef in Alkmaar. Alle dagen met de fiets, zo'n 30 kilometer per dag. Maar ik had geen talenknobbel, dus bleef ik het eerste jaar zitten op twee vijven voor Duits en Frans. Moest toen gelijk weer

van die school af. Ik denk dat mijn ouders mij thuis beter konden gebruiken. Wel moest ik nog een jaar naar de VGLO school omdat ik nog leerplichtig was, maar was meer thuis aan het werk dan op school. Mijn vader was van 1891 en intussen zo'n 60 jaar en had wat gezondheidsproblemen. Ik denk dat ik daarom nuttiger thuis was dan in de schoolbanken.

Intussen was ik lid geworden van voetbalvereniging S.V.W. en heb het zowaar tot het eerste elftal geschopt, zij het meestal alleen als invaller. Door de week voetbalden we thuis tussen de zwarte boet en het PEN huisje op een stukje braak liggende grond. Die boet was van de burens, de familie Luken en was zwart geteerd, daarom de naam zwarte boet maar hij werd ook wel de vrijersboet genoemd omdat er nogal wat jongelui waren die er hun eerste zoentje kregen. Ik ook. Ook mijn zusters hebben er wel gescharreld. De Draai werd ook wel eens gekscherend de Indische buurt genoemd omdat die kinderen van de Boer bijna allemaal zwart haar en een enigszins donkere tint huid hadden. Ik had 1 blonde zus en 1 blonde broer. Die kwamen van de melkboer zeiden wij.

Toen ik een jaar of 16 was ben ik begonnen met het behalen van mijn middenstandsdiploma. Dat had je in die tijd nodig om een eigen zaak te beginnen. Daar had ik twee jaar voor nodig en toen riep de dienstplicht. Mijn vader wilde dat ik vrijstelling ging aanvragen (was voor mijn oudste broer ook gelukt) maar ik wilde graag in dienst zodat ik nog wat van de wereld zou zien. Verder dan

*De pony werd ingeruild voor een autootje.
Aan het stuur Marian Lute*

Heerhugowaard en omstreken was ik nog nooit geweest. Ik heb een prachtige diensttijd gehad van december 1957 tot mei 1959 en daarna wilde ik naar mijn zus in Canada. Die was in 1954 geëmi-

greerd. Maar helaas ging dat niet door. Mijn oudste broer ging het huis uit, hij begon een kruidenierszaak in Alkmaar en daarom moest ik thuis weer aan de slag. Vaders wil was wet.

De pony was intussen ingeruild voor een autootje. Mijn rijbewijs had ik voor mijn diensttijd gehaald (drie maal over gedaan) Iedere keer naar Alkmaar want hier had je toen nog geen rijkschool. Vader was intussen 68 jaar en kon nog steeds niet met pensioen want er waren nog te veel kinderen thuis.

Uiteindelijk stopte hij in 1965 en heb ik samen met Marian de zaak voorgezet tot eind 1973. Toen in 1957 burgemeester Molleman begon om van Heerhugowaard als plattelands dorp een betondorp te maken was voor de meeste kleine middenstanders het begin van het einde. De heer burgemeester haalde zijn boodschappen allang niet meer bij de plaatselijke kruidenier maar ging toen al naar een groot winkelbedrijf in Alkmaar. Dus moest er in ons dorp ook een grote supermarkt komen. Eerst de uitbreiding in het oude centrum met o.a. Simon de Wit en op het industrieterrein een goedkope Netto Markt, aan de Noordervaart zat een Cash and Carry - daarna winkelcentrum Middenwaard. Dat alles bijelkaar was voor de meeste kleine middenstanders de doodsteek.

Ooit waren er 21 kleine kruideniertjes in Heerhugowaard op ongeveer 4000 inwoners die allemaal een stukje brood hadden, maar velen hadden er wel iets bij zoals een café of een klein tuinderijtje. Bij ons moesten de kinderen hun steentje bijdragen. Wij werden te werk gestuurd meestal naar een tuinder om aardappelen te rooien of slabonen plukken en mijn zussen gingen werken in de huishouding zodat er een goede klant behouden bleef. Wat je dan verdient had ging in het huishoudpotje van moeder.

Ja, ik heb mooie herinneringen aan de Draai. Hoe komt men overigens aan die naam?

H. Hartkerk verkrijgt eeuwigheidsstatus

100 JAAR KERK, 100 JAAR KERN

Tekst en beeld: Jos Beers

Het jaar 2010 is voor de dorpsgemeenschap De Noord in Heerhugowaard een bijzonder jaar. De H.Hartkerk - de enige kerk in het dorp - bestaat dit jaar honderd jaar, en omdat eigenlijk pas bij de komst van de kerk de gemeenschap zelfstandig begon te worden, bestaat ook het dorp zelf zo'n 100 jaar. Er woonden natuurlijk al wel degelijk wijd verspreid veel gelovigen in het noordelijk deel van de polder Heerhugowaard, maar pas als ergens een kerk wordt gebouwd, kan de echte kern ontstaan, omdat mensen zich vaak rondom een kerk gaan vestigen. En dus geldt, zoals ze in De Noord zelf zeggen:

"100 Jaar Kerk, 100 jaar Kern".

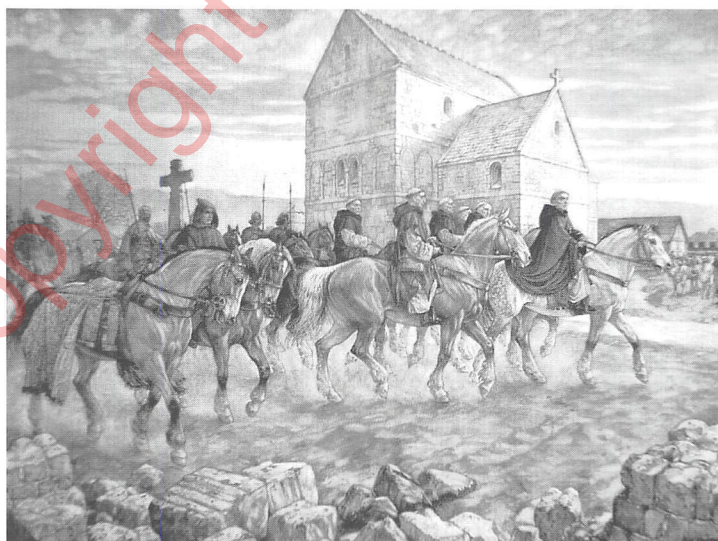
Een blik op het ontstaan van een parochie, en hoe deze levendig is gebleven.

Een kerk staat er niet zomaar, een gemeenschap ontstaat ook pas na een lange aanloop. De aanzet tot de oprichting van de kerk is feitelijk langer dan Heerhugowaard bestaat. Ruim duizend jaar geleden was deze streek bedekt met veen, er gebeurde heel lang niet veel meer dan dat het veen werd ontgonnen. Totdat ene Winfried van Essex in het jaar 678 op weg was naar Rome, maar de wind verkeerd stond. Hij kwam terecht in Friesland, waar hij tijdens zijn overwintering meteen de gelegenheid te baat nam om het evangelie onder de bevolking te verkondigen en bekeerlingen te dopen. Winfried zou later heilig worden verklaard onder

zijn Latijnse naam Bonifatius. Ter verduidelijking: het brede kustgebied langs de Noordzee tussen België en Denemarken was in die tijd het woongebied van de Friezen, de streek die thans wordt aangeduid met West-Vlaanderen, Zeeland, Brabant, Zuid- en Noord-Holland (waaronder West-Friesland), Friesland, Groningen en Sleeswijk-Holstein. Door de Frankische vorsten was echter in 690 het zuidelijk deel van dit Friese gebied tot aan de grote rivieren veroverd, waarna het prediken volgens de Franken onder de Friezen moest worden voortgezet. Dat werd een taak van Willibrord. Willibrord was een van de leerlingen van Winfried. Hij ontving zijn opleiding vooral in Ierland. In het jaar 690 maakte hij de oversteek naar het Frankische rijk. Met de steun van de Christelijke Franken kon Willibrord met zijn metgezellen rondtrekken en het geloof verkondigen. Hij begon met de kuststreek van Holland. In de eeuwen daarna zagen de lokale heren in de kuststreek zichzelf vaak als gezag in de kerk, en bezaten soms ook de parochies. Ze gebruikten de kerk om hun macht te bevestigen. Zo heeft de Graaf van Holland rond de elfde eeuw de kerk van Schoorl gesticht. Vanuit Schoorl werd de streek van Schoorlwalt (nu Langedijk) gekerstend: er werden kapellen gevestigd te Oudkarpel, Noord- en Zuid-Scharwoude, Broek op Langedijk en Vroonen (wat later na de verwoesting tijdens een opstand van de West-Friezen tegen hun graaf Sint-Pancras is gaan heten).

In de 16e eeuw werden de pastoors van katholieke parochies door de overheid gedwongen de nieuwe protestantse leer aan te hangen. Verschillende pastoors pleegden echter verzet en werden gevangen gezet in de dwangburcht van Sonoy te Schagen. Het Hof van Sonoy in Alkmaar terroriseerde de hele omgeving en maakte korte metten met de onwillige roomsen. Zo werden de katholieken in het verzet

Schoolplaat 'Willibrord, de apostel der Friezen', gemaakt door J.H. Isings, (1939/1940). Foto: Museum Catharijneconvent. Utrecht

gedrukt. In de 17e eeuw ontstaat er vanuit Haarlem het eerste georganiseerde verzet. Niet lang erna volgde verzet vanuit Schagen. Op het bord achter in de katholieke kerk daar hangt een lijst van alle pastoors vanaf het ontstaan van de Schager parochie; bovenaan staat Pastoor Cats. Deze jonge priester kreeg als taak om westelijk West-Friesland voor de Katholieke Kerk te herwinnen. Hij vestigde zich om strategische redenen ten zuiden van Schagen op het platteland. In een uithoek van de steden Oude en Nieuwe Niedorp groeide daardoor een nieuw dorp 'in de velden' en het kreeg allengs de naam 't Veld. Door de burgerlijke overheid werd 't Veld en zijn bewoners van het begin af nauwelijks gedoogd, maar vaak zoveel als mogelijk achtergesteld. Met het begrip 'dorp' in die tijd, worden de dijk- en landpaden bedoeld, die de onderlinge boerderijen met elkaar verbonden. In 1612 wordt in een van de huisjes van het 'Cloister' een kamer ingericht als kapel. In dat jaar ontstond de zelfstandige parochie 't Veld.

Ondanks de godsdiensttwisten hield in 't Veld het katholieke geloof stand: in 1730 is een houten kerkgebouw gebouwd. Pas in 1853 is men begonnen met de bouw van de huidige Martinuskerk. De parochie 't Veld had een groot werkgebied. Niet alleen de dorpen Warmenhuizen, Tuitjenhorn, Nieuwe- en Oude Niedorp en Winkel vielen onder 't Veld, ook een groot stuk van Harenkarspel en het noordelijk deel van Heerhugowaard hoorden erbij.

In het zuidelijk deel van Heerhugowaard stond de kerstening los van wat er in 't Veld gebeurde, en kwam ook veel later op gang. Het had immers na de drooglegging van de polder lang geduurd voor de groei op gang kwam. De kwaliteit van de grond was slecht, er wilde nauwelijks iets op groeien. Pas de komst van kunstmest leidde er toe dat boeren iets konden verdienen, en dat zorgde er weer voor dat er méér kwam dan de zand- en kleipaden die de polder tot dan alleen maar kende. In 1866 werd de Middelwech verhard, later volgden andere wegen. In de laatste 30

jaar van de 19e eeuw veranderde Heerhugowaard van een veeteelt-polder met noodgedwongen veel bossen (in het noordelijk gedeelte o.a. Groote Geldebosch, Paardebosch, Schoutenbos, Zuiderbos) naar tuinbouwpolder. Door de intensiviteit werden meer arbeiders aangetrokken, en dus ook nieuwe inwoners. Het aantal inwoners van Heerhugowaard ontwikkelde zich van 800 inwoners in 1810 naar 3000 in 1910 (en inmiddels ruim 51.000 begin 2010).

Al ging de groei van Heerhugowaard langzaam, toch ontstond er geleidelijk rond de Punt, als natuurlijk middelpunt rondom de enige bocht in de Middenweg, een gehucht.

In 1642 werd er een school gesticht, het eerste openbare gebouw. In 1650 werden er in de polder twee schuurkerken ingericht, die na enige jaren weer werden gesloten. Pas in 1867, twee eeuwen later, werd een nieuwe parochie in Heerhugowaard opgericht; de Dionysiuskerk. De parochie omvatte daarbij het totale gebied van de polder, op het meest noordelijk gedeelte na. Voor de meeste mensen die daar woonden was de parochie van 't Veld immers aanmerkelijk dichterbij.

De drang naar een eigen kerk

Als je rond de vorige eeuwwisseling in het noorden van de polder woonde, moesten er flinke einden worden afgelegd als je ter kerke wilde gaan. Naar de Dionysiuskerk in 't Zuid, of de Martinuskerk in 't Veld. Maar ook gingen er katholieken naar Noord-Scharwoude of Obdam, samen de enige vier kerken in de wijde omgeving. De meeste katholieken in 't Noord trokken naar 't Veld, langs de onmogelijkste weggetjes, via loopbruggen, smalle ringdijkjes en landpaden met kuilen en gaten. Altijd langdurige tochten, al gauw anderhalf uur lopen. Zomers kostte dat al veel tijd, 's winters wilden het wel eens barre tochten worden. Maar naar de kerk ging iedereen, elke zondag opnieuw.

Het waren niet alleen die verre en lange tochten die de drang naar een eigen Noordeinder kerk veroorzaakten. Het was

de hang naar een eigen gemeenschap, die reeds rond de eeuwwisseling stemmen deed opgaan om in het noordelijk deel van de polder Heerhugowaard een eigen kerk te stichten.

Die hang naar een eigen kerk zorgde ervoor dat er een commissie gevormd werd, die met lijsten rond ging bij de mensen in de genoemde wegen, om tot bijdragen te komen voor de mogelijke oprichting van een eigen kerk. Het ging echter vanaf het allereerste begin helemaal niet van een leien dak: niet iedereen was het er over eens dat die kerk er moest komen, en als hij zou moeten komen of het nu een bijkerk zou moeten zijn, of een kerk in een eigen parochie. En in dit laatste geval, waar die kerk dan zou moeten komen.

Het zoeken naar de juiste locatie

Het eerste struikelblok werd gevormd door de pastoor van de H. Dionysiuskerk, pastoor van Swieten. Die was een sterke tegenstander van de verdeling van zijn grote kudde in "noord" en "zuid". Hij schreef al in 1907 een brief aan de bisschop van Haarlem, mgr. A.J. Callier, in een poging de bouw van een tweede kerk af te raden. De bisschop, die toch als een man van uiterste voorzichtigheid en terughoudendheid bekend stond, besloot de lobby van Pastoor van Swieten terzijde te schuiven. Hij kon zich vinden in de gedachte van een extra kerk - maar waar die zou moeten komen, was nog lang niet beslist.

In eerste instantie voerde Deken Horning van Alkmaar onderzoek uit naar de meest gewenste plek voor de nieuwe kerk.

Zowel bewoners van de noordelijke helft van de polder (individueel of groepsgevijs) alsook de pastoors uit de omliggende parochies hadden hun mening daarover - en misschien wel door die vele diverse meningen kwamen vier verschillende mogelijke locaties naar voren. Op de Veenhuizerweg, aan de Laanderweg, halverwege de Donkereweg en aan de Middenweg, de plek waar de kerk uiteindelijk kwam. Het was vooral de donatie van een groot perceel grond aan de Middenweg, door Weduwe Woltman-

Epers uit Amsterdam, die de doorslag gaf, alhoewel er meer doorslaggevende argumenten waren. Deze plek lag geografisch het best omdat het vrijwel even ver op van de bestaande parochies in Heerhugowaard-Zuid, 't Veld en Langedijk zou komen te liggen, en dat verder op deze manier het grootste aantal communicanten bij de nieuwe parochie betrokken konden worden. Ook telde mee dat de Middenweg als een doorgaande Rijksweg gold, wat van de andere locaties niet gesteld kon worden.

Uiteindelijk heeft de bisschop op 27 juli 1909 een bouwcommissie benoemd onder voorzitterschap van Kapelaan Helwig, met het doel om de parochiekerk te bouwen aan de Middenweg. De beslissing was gevallen, de commissie kon aan het werk.

Vorbereidingen tot de bouw

Kapelaan Helwig zette vaart achter het vervolg van de uitvoering van zijn opdracht. Elke dag op verkenningstocht door 't Noord, alleen op zondag preekte hij in alle kerken in de dekenaten Alkmaar en Schagen om een collecte te houden voor zijn nieuwe kerk aan de Middenweg.

Allereerst werd door de bouwcommissie een architect aangezocht; de keuze viel op C.P.W. Dessing uit Gouda, een man met een grote staat van dienst in het ontwerpen van kerken.

Het zou rap gaan. Amper drie maanden na zijn aanstelling (november 1909) had de architect een voorlopige goedkeuring ontvangen op zijn tekeningen. Alleen stelde het kapittel in Haarlem dat de muren dikker moesten ("tegen het uitslaan der muren") en de pastorie moest eenvoudiger van opzet. Er werd echter niet getornd aan de grootte van de kerk, die toch opvallend ruim van opzet was: bedoeld voor 550 kerkgangers. De muren werden evenwel niet dikker dan de oorspronkelijk getekende muren van 44 cm dik, want, aldus de architect, "dikkere muren kunnen net zo goed uitslaan".

Er werden aannemers gezocht, en op 30 december 1909 werd de aanbesteding afgerond. Elf aannemers hadden ingeschre-

ven, met bedragen uiteenlopend van f. 62.783,- tot f. 79.850,-. Uiteraard werd voor het laagste bedrag gekozen; de aannemers werden H. Schiphorst en J. Philips uit Haarlem.

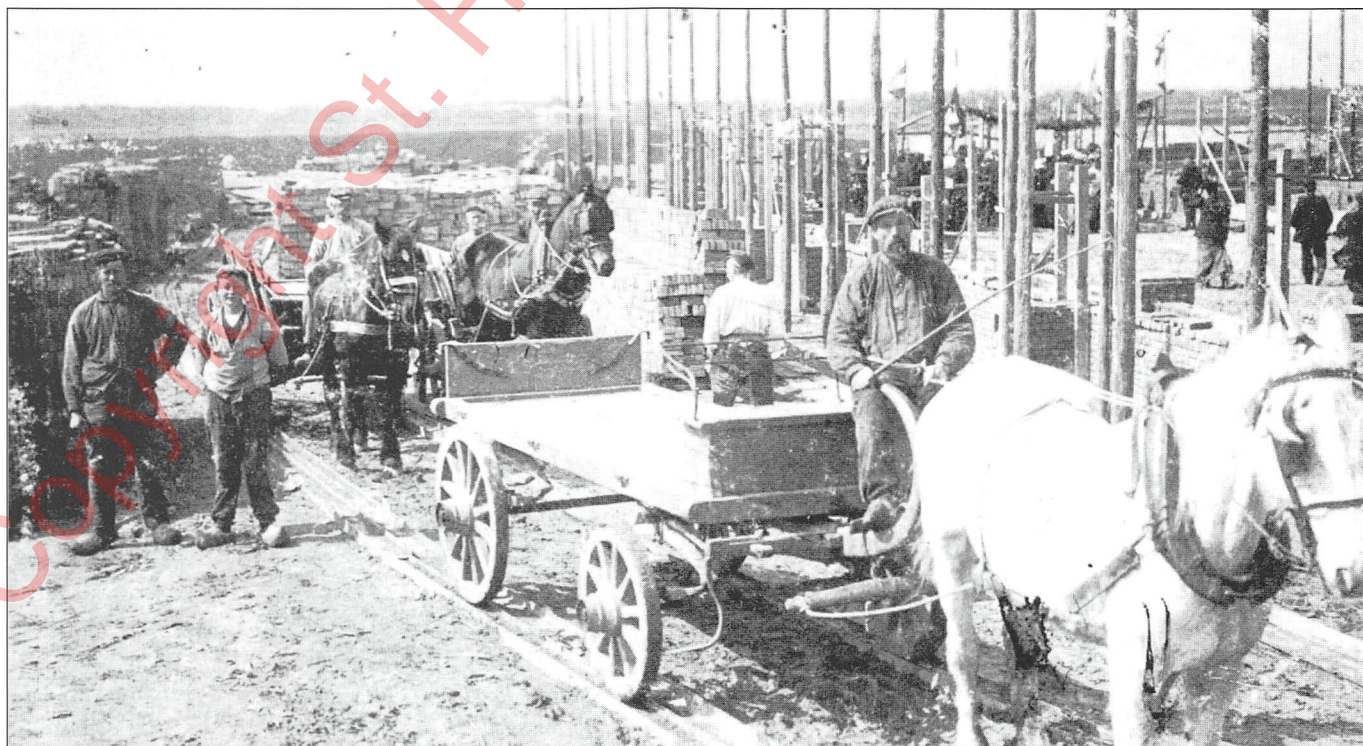
Om aan het gigantische bedrag van f. 62.783,- te kunnen komen, heeft kapelaan Helwig enorm veel werk moeten verzetten. Vele preken heeft hij gehouden, daarnaast ook veel bedelarijen. Tenslotte moest er een begroting worden opgesteld waarmee de kerkelijke autoriteiten overtuigd moesten worden dat een geldlening van f. 60.000,- voldoende zou zijn om de kerk mee te kunnen bouwen, in te richten én te onderhouden. Dat is hem gelukt ook, slechts 4 dagen na zijn aanvraag had de kapelaan de goedkeuring al binnen.

In de tussentijd had kapelaan Helwig ook nog veel werk te verrichten aan de precieze begrenzing van de nieuwe parochie. Pastoor Fit van Obdam maakte bezwaar als de inwoners van de Berkmeer bij de nieuwe parochie zouden worden betrokken, pastoor Willenberg van Langedijk wilde een stuk van de polder Heerhugowaard tot zijn eigen parochie behouden zien en pastoor van Swieten van de

Dionysiuskerk was tegen elke opsplitsing. Tegelijkertijd was er in Waarland onrust ontstaan: de weerstand was ontstaan omdat een deel van dat dorp bij de Noorder parochie gevoegd zou gaan worden en daardoor zouden ze dan veel verder van hun kerkgebouw af wonen dan dat ze nu deden. Alle bewoners ondertekenden een petitie naar de bisschop, in die tijd een hele gedurfde onderneming. Het mocht de Waarlandse gelovigen niet baten, het zuidelijke deel van Waarland werd toch toegevoegd aan de nieuwe parochie al heeft het wel lang geduurd voordat daarover zekerheid kwam. Nadat er nog diverse extra brieven heen en weer zijn gestuurd, overleg is geweest en gesprekken gevoerd, besloot de bisschop pas eind 1910 tot de definitieve vaststelling van de grenzen van de nieuwe parochie. Inderdaad, een week nádat de nieuwe kerk feestelijk was ingewijd kwam deze definitieve indeling.

De grootte van parochies werd 100 jaar geleden vooral uitgedrukt in het aantal communicanten. Een communicant is een katholieke gelovige die mag communiceren, oftewel die zijn of haar Eerste Heilige Communie heeft gedaan. Hierbij

Aanvoer van de bouwmaterialen. Op de wagen Auwel Leegwater. Rechts is de bouwplaats van de nieuwe kerk te zien.

moet bedacht worden dat het tot 1910 gebruikelijk was dat jongens en meisjes pas op hun twaalfde hun Eerste H. Communie deden (zogezegd als een kind de jaren van verstand had bereikt). Paus Pius X vervroegde eind 1910 de leeftijd naar ongeveer 7 jaar in het decreet *Quam singulari*.

Het begrip communicanten omvatte voor kapelaan Helwig dus parochianen vanaf 12 jaar.

Uiteindelijk startte de parochie van Heerhugowaard-Noord met 389 communicanten.

De Kerk wordt gebouwd

De bouw van de kerk zou in een razendsnel tempo verlopen, ondanks dat bijna alles met de hand moest gebeuren.

Vrijwel alle bouwmaterialen werden aangevoerd per vrachtschuit op de laad- en losplaats op 't Verlaat bij Oude Niedorp. Daar werden alle stenen met de hand vanuit de vrachtschuit op een platte wagen geladen, en gereden over een brede rijplank. Op de oever werden ze opgetast op de losplaats aan de ringvaart, of zo moge-

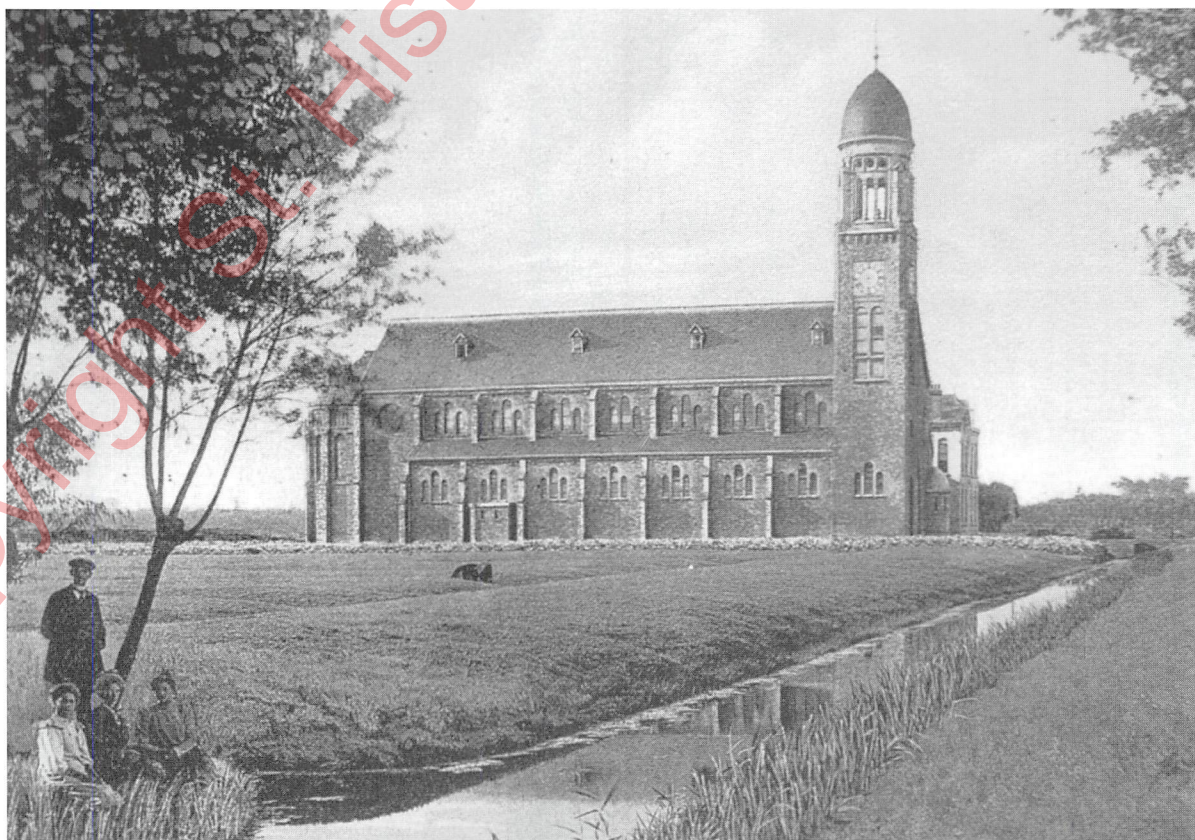
lijk direct op een platte rijwagen geladen. Die wagen werd naar de bouwplaats van de kerk gereden, en daar werden de stenen opnieuw opgetast.

Onderwijl was men ook bezig met het met de schop uitgraven van de bouwput. De enorme hoeveelheid grond, die bij deze zware klus vrij kwam, moest vervolgens met kruiwagens vervoerd worden naar de achterkant van de bouwplaats. Op die manier werd meteen de aanleg van het kerkhof gerealiseerd.

Bij dit alles zijn twee dingen zeker: heel veel mensen hebben aan de bouw meegewerkt, en de winter van 1909-1910 was erg zacht. Want op 21 januari 1910 gingen de eerste palen in de grond, precies drie maanden later (21 april) werd de eerste officiële steen gelegd door de zeer-erw. Heer Ebbinkhuizen, die vlak daarvoor Deken Horning van Alkmaar (de man die zich zo ingespannen had voor realisering van de nieuwe parochie) was opgevolgd.

Weer twee maanden later (21 juni) gingen de leien op het dak van de pastorie,

De H.Hartkerk pal na voltooiing in 1910. Links op de voorgrond poseert de familie Groenland in een verder nog geheel leeg landschap.

Kapelaan Helwig, tevens de eerste pastoor van de H.Hartparochie

en een maand daarna (21 juli) begon men met de kerk zelf met leien te bedekken. De bouw naderde zijn voltooiing. Begin november werden alle spullen van kapelaan Helwig uit 't Veld verhuisd naar 't Noord, want hij zou als vanzelfsprekend de eerste pastoor van de nieuwe kerk worden. Zijn meubilair, huishoudelijke spulletjes en misgewaden werden via vele ritjes met de hondenkar vervoerd.

Maandag 21 november 1910 werd kapelaan Helwig zelf officieel ingehaald. Door een stoet van 30 ruiters en ruim 20 wielrijders (waarbij alle paarden, koetsen en rijwielen waren versierd) werd hij via een toer door de nieuwe parochie onder fanfaremuziek tot voor de pastorie

gebracht. Hij werd toegezongen door de jeugd van 't Noord, waarna hij een pendule als welkomstcadeau kreeg aangeboden. Dinsdag 22 november 1910 was de grote dag: Deken Ebbinkhuizen wijdde de nieuwe kerk in. Na de uit- en inwendige wijding droeg de kersverse pastoor Helwig de eerste Mis op, waarna hij door de Deken werd geïnstalleerd.

De zondag erna werd tijdens de mis een brief van de bisschop aan de parochianen afgekondigd. Daarin werden de parochiegrenzen vastgesteld, maar werd ook officieel aangekondigd dat de naam van de nieuwe parochiekerk het Allerheiligst Hart van Jezus te Heerhugowaard zou luiden. En dus was de kerk, van eerste paal tot inzegening, in precies negen maanden voltooid. Een heel bijzondere prestatie, want niet alleen dat het een relatief grote kerk betrof (550 zitplaatsen), alle andere kerken die in die tijd gebouwd werden hadden steeds minimaal anderhalf jaar nodig.

De kerk van het Allerheiligst Hart van Jezus

In officiële papieren wordt nergens uitgelegd waarom voor deze naam is gekozen. Wel is bekend dat aan het begin van de 20e eeuw de Heilig Hartverering nieuwe impulsen kreeg, niet alleen door hernieuwde belangstelling van verschillende pausen. De opkomende industrialisering zorgde er voor dat de voorheen vrijwel automatisch katholieke plattelandsbevolking het financieel moeilijk ging krijgen. De democratie met algemeen kiesrecht deed zijn intrede. De overheid en samenleving waren seculier geworden.

Vakbonden werden opgericht, onderwijs en sociale kwesties kwamen op. De Heilig Hartverering stimuleerde persoonlijke vroomheid met sociale actie in het teken van naastenliefde. De devotie tot het Allerheiligst Hart van Jezus is namelijk een uitdrukking voor de verering van Jezus Christus, die vorm krijgt vanuit de liefde en barmhartigheid. De devotie tot het Heilig Hart van Jezus is in de Katholieke Kerk nog steeds wijd verspreid. Aan de devotie is altijd de belofte verbonden geweest, dat wie op negen achtereenvolgende eerste vrijdagen (van de maand) de H. Mis bijwoont, biecht en in de Mis communiceert, geen plotselinge en onvoorziene dood zal sterven.

Een kerk voor de eeuwigheid

Ondanks de relatief zeer korte tijd waarin het kerkgebouw tot stand is gekomen, is vanaf dat allereerste begin in 1910 sprake geweest van een solide gebouw in een hechte gemeenschap, een kerk wordt toch eigenlijk voor de eeuwigheid gebouwd. Een gemeenschap die ondanks soms zware tijden pal stond voor hun kerkgebouw, misschien wel omdat het in feite altijd het ultieme symbool is geweest van hun samenleving. Vrijwel iedereen behoorde ook tot het katholieke geloof, en een eeuw geleden kwamen mensen zelden buiten hun eigen dorpsgrenzen. Onderhoud en uitbreidingen aan het kerkgebouw werden als vanzelf uitgevoerd, of het nu de aanschaf van een tweede klok betrof (de eerste was in de Tweede

Wereldoorlog door de Duitsers geconfisqueerd), de bouw van een preekstoel, de komst van een orgel, het werd gewoon gedaan.

Zelfs als het noodzakelijke onderhoud niet zomaar uitgevoerd kon worden: soms waren er zeer hoge kosten bij betrokken. Maar dan tekent zich juist de eensgezindheid van een hechte gemeenschap: er wordt actie ondernomen. In 1991 diende zich hierbij het ultieme voorbeeld aan: het gehele leien dak van de kerk moest vernieuwd worden, een klus van zeker f. 300.000,-, geld dat er natuurlijk helemaal niet was. Parochiaan Gerrie Groot opperde het plan dat als hij vanaf de kerk naar de paus in Rome zou lopen, er voldoende mensen zouden kunnen zijn die dit als een zodanig geweldige prestatie zouden beschouwen dat men zijn loop ruimhartig zou willen sponsoren. Dat lukte: Gerrie liep zijn 2200 km in de recordtijd van 40 dagen, en de parochie sponsorde deze superdaad met zelfs aanzienlijk meer dan de benodigde drie ton. Het dak kon helemaal worden vernieuwd, maar er was daarna nog voldoende geld over om allerlei andere noodzakelijke verbeteringen aan de kerk en de pastorie uit te voeren. Er was met dat doel een commissie "Werk aan de Kerk" opgericht, die zich met van alles en nog wat zou bezighouden binnen en buiten het kerkgebouw, maar niet met het verzamelen van de benodigde financiën - dat was dus al gedaan.

Een bloeiende gemeenschap

De wandeltocht naar Rome is niet de enige aanduiding dat hier sprake is van een bloeiende gemeenschap. Toen in 1979 het feit gevierd werd dat de polder Heerhugowaard 350 jaar oud was, was twee jaar daarvoor al het Comité GV4 begonnen met de aanloop naar dit feest. Dat gebeurde door twee grootschalige activiteiten die het hele dorp omvatten. In 1977 werd door middel van een 24-uurs borduurmarathon een prachtig wandkleed geproduceerd, handelend over het scheppingsverhaal Deze klus is toen door 192 vrouwelijke parochianen verricht. Het jaar erna was

het gezamenlijke doel het opknappen van de kerktuin en het erachter gelegen kerkhof. Ook nu was weer sprake van een 24-uurs marathon: in totaal waren er 350 mannelijke vrijwilligers bij betrokken. Al die uren was trouwens al duidelijk dat het hele dorp stónd voor die grootse klus, want het Dorpshuis pulde de hele marathon uit van de belangstelling.

De geestelijke beloning volgde dan ook zeer terecht, toen enige tijd later het organiserende comité GV4 de oorkonde van de Koninklijke Nederlandse Heide Maatschappij in ontvangst mocht nemen, omdat de geleverde prestatie het predicaat "Kern waar pit in zit" meer dan waard was.

Eeuwige jeugd

Het kerkgebouw is nu 100 jaar oud, maar de kern De Noord, die de parochie van het H.Hart omvat, is gewoon 100 jaar jong. Bruisend van karakter, en massaal inzet. Want ondanks de lange reeks aan pastoors is de H.Hartparochie al weer jaren zonder een eigen pastoor. Dat is voor de parochie totaal geen probleem, omdat de leiding van de parochie onder voortvarende leiding staat van pastoraal werkster Marion Bleeker, die na haar theologiestudie in haar eigen dorp door de bisschop is aangesteld. En met haar bezielende inzet is de parochie zeer gezond te noemen: het aantal vrijwilligers loopt in de honderden. Er zijn vele commissies die bemand moeten worden en dit ook zijn, er worden vele activiteiten in de kerk ondernomen omdat er genoeg menskracht voor is en de parochie telt maar liefst vijf ruimbezette koren.

De kerk is honderd jaar oud, en vertoont nergens een spoor van slijtage.

De kern is honderd jaar jong, en is bloeiender dan ooit tevoren.

Het is dan ook zeer terecht dat De Noord de eeuwviëring van zijn H. Hartkerk met de kreet "100 Jaar Kerk, 100 jaar Kern" heeft willen vieren.

Heerhugowaard was en is rijk aan verenigingen

70 JAAR VERENIGINGSLEVEN

Tekst en beeld: Annie Tamis-Laan

Het dorp Heerhugowaard, bestaande uit De Noord, 't Zuid, 't Kruis en Veenhuizen had 60 jaar geleden ongeveer 6400 inwoners. Alleen al in 't Zuid, nu centrum, waren er voetbal-, toneel-, zang- en toneelverenigingen. Het verschil met nu (2010) is, dat er toen van elke geloofsrichting een aparte club was. Je had dus een katholieke voetbalclub en een niet-katholieke. Er was nog een scherpe scheiding tussen katholiek, hervormd en gereformeerd. Dat gold ook voor cafébezoek. Je kwam niet bij elkaar "over de vloer". Café Halfweg (Van de Heiligenberg) was voor katholieken en café "De Swan" niet. Ik kan me niet herinneren, dat het verboden werd, maar de praktijk was dat je er gewoon niet kwam en dat was wederzijds. Dat gold ook voor het lidmaatschap van een club of bond. Het verhaal van een rijk verenigingsleven.

Wat het aantal verenigingen aangaat : uit de geschiedenis blijkt, dat het daar in vroeger tijden niet aan ontbrak. We kunnen er enkele van noemen. In 1929 b.v., bij gelegenheid van het derde eeuwfeest van de polder Heerhugowaard, schreef de heer S. Brugman van de feestcommissie : "We mogen ons verheugen in het bezit van tal van verenigingen, welke zorgen voor aangename afwisseling en verpozing in ons leven." Bij het afscheid van pastoor Th. Sprenger van de Dionysiusparochie in 't Zuid in 1951 sprak burgemeester Sutman Meijer namens de parochianen en de vele verenigingsbesturen. De gemengde zangvereniging "Huygenwaert" bracht daar enkele nummers ten gehore. Ook ging deze vereniging op concours in Haarlem, waar een eerste prijs werd behaald. De gemengde zangvereniging "Ons Genoegen" bestond al in 1919 (Heerhugowaard telde toen 3750 inwoners!). Het was een actieve groep en men deed mee aan festivals en concoursen. In 1965 was er zelfs een uitwisseling met een Duits mannenkoor. De 3 broers Piet, Jan en Marinus Blauw zijn jarenlang voorzitter geweest en Maarten

Kooy was erelid.

Ook de diverse toneelverenigingen lieten van zich horen. Bij het zilveren priesterfeest van pastoor Th. Sprenger in 1946 was het groot feest, wat veel oudere Heerhugowaarders zich nog wel zullen herinneren. Toen werd nl. het openluchtspel "Mariken van Nimwegen" opgevoerd door de toneelvereniging "De Huygenoten", onder regie van Dirk Jongkind. Diezelfde groep voerde op 26 maart 1961 het indrukwekkende passiespel "De vrouw van Pilatus" op, onder regie van Dirk van de Pol, voor tweemaal een volle zaal bij Van de Heiligenberg, met natuurlijk geen "bal na" i.v.m. de vastentijd.

Men kon zich ook aansluiten bij de fanfarecorpsen "Hugo" of "Hou en Trouw" (zijn in de 60-er jaren gefuseerd), die bij lief en leed optraden. Zoals bij het overlijden van de heer B.J.F. Sutman Meijer in 1957 die burgemeester was sinds 1934. De rouwstoet werd begeleid door de fanfare met "omfloerste trom" en klanken van de dodenmars. De heer Van Ossenbruggen was een bekende dirigent in die jaren, la-

In heilig offer en gebed wordt aanbevolen de ziel van zaliger

Bernardus Johannes Franciscus Sutman Meijer
Burgemeester der Gemeente Heerhugowaard

geboren te Onstwedde 29 november 1897,
plotseling overleden te Heiloo 9 juni 1957, nog
voorzien van het H. Oliesel,

echtgenoot van
Helena Wilhelmina Constance Maria van Oerie.

—

Weest bereid, want het uur dat gij er niet op rekent zal de Mensenzoon komen. Lucas XII.

Hij was een strijdlustige natuur voor orde en tucht. Hij heeft geijverd voor het Wit-Gele Kruis. „Wat ge de minsten der Mijnen hebt gedaan, dat hebt ge aan Mij gedaan.”

Lieve echtgenote en kinderen, 't laatste jaar hebben wij veel geleden. Ik dank U voor uw trouwe liefde. Door gebed en H. Communie zullen wij reeds nu weer verenigd zijn.

GEBED.

O God, die in het H. Sacrament ons de gedachtenis van Uw Heilig Lijden hebt nagelaten, geef, bidden wij, dat Bernardus Sutman Meijer, onze burgemeester, de vrucht der verlossing in de hemel mag genieten.

Goede Heer Jezus, geef hem de eeuwige rust.

Bidprentje van burgemeester Sutman Meijer. Hij was burgemeester van Heerhugowaard van 1934 tot zijn dood in 1957

*Toneelvereniging
"De Huygenoten" met
v.l.n.r. Jan Tromp Pzn,
Janus Swinkels Janz.,
Gert Tesselaar; Piet
Idema, Jan van Stralen,
Tiny Buur-Schouten,
Corrie Bot en Piet
Tromp Kzn
Voorgrond:
Corrie Pronk-Schouten
en Theo Tamis*

*"Hou en Trouw" geeft
op 12 juli 1966 een ver-
jaardags-serenade voor
mevr. Tamis aan de
Hondenweg*

ter opgevolgd door zijn zoon, terwijl de heer F. H. van der Linden, de voorzitter, de dirigeerstok ook wel eens hanteerde, als het b.v. ging om een serenade bij een gouden huwelijksfeest of een bijzondere verjaardag. De uitvoering van zo'n serenade werd wel eens "gekocht" op een kerkeveiling. Ook bij jubilea, priesterfeesten en andere feestelijkheden klonken toen vrolijke klanken in het dorp.

Verder waren er nog de accordeonvereniging, de gymvereniging, de visclub, de volksdansclub, de paardensportvereniging, biljartclub, tafeltennisclub, badmintonclub, damclub, schaakclub, enz. enz.

Kortom : voor elk wat wils. Ook de jeugd, die zich toen nog niet bezig hield met internetten en gamen, kon zich aansluiten bij een vereniging. Vooral de Padvinderij, nu Scouting, was heel populair.

De jeugdverenigingen

De katholieke jongeren konden lid worden van het georganiseerd jeugdwerk zoals de Kruisvaart, de kabouters en gidsen, de welpen en de verkeners.

De 80-jarigen en nog ouder in ons dorp zullen zich nog wel de Kruisvaartvereni-ging kunnen

herinneren uit 1935. Het was een organisatie voor de iets oudere jeugd. De groep was herkenbaar aan een uniform, bestaande uit een groen overhemd, een donkere broek en een cap op het hoofd. Verder was de groep uitgerust met vlaggen, o.a. de kruisvaartvlag. Voor de leiding gebruikte men de middeleeuwse benamingen, zoals "baljuw" voor de hoofdleder, "heraut" voor zijn assistenten en "schildknaap" voor de jongens die als eerstverantwoordelijken voor de groep waren aangewezen.

De groep had ook een geestelijk leider of adviseur, want naast ontspanning werd ook een ideaal nagestreefd van geestelijke vorming.

De afdeling (cohort) St. Dionysius stond onder geestelijke leiding van kapelaan N. Tromp. Leiders waren o.a. Jan Konijn en Jan Laan. De bijeenkomsten vonden plaats in het "clubhuis" (het Patronaat).

Kabouters en gidsen

Kleine meisjes konden kabouter worden. Ze kwamen iedere week bij elkaar onder leiding van hun leidster, de oehoe. Ze deden leuke spelletjes en gingen eens per jaar op kamp, naar b.v. een kampeerboerderij. Er gingen voldoende leidsters mee, zodat de kinderen onbezorgd konden leven en spelen. Het kabouterkamp was dus tegelijk een vakantiecamp.

De gidsen waren de jongeren in de leeftijd van 12 tot ongeveer 17 jaar en zij hadden al meer zelf de verantwoordelijkheid. Zo rond 1940 was Heerhugowaard-Zuid een goede, enthousiaste gidsengroep rijk. Ook zij gingen jaarlijks op kamp.

Een leidster van toen, Martha Bot (87), kan er nog heel enthousiast over vertellen. Ze gaf vlak na de oorlog leiding aan de Angela-groep, bestaande uit een blauwe kring en een gele kring. De leidsters kregen hun opleiding in Heemstede, werden daarna officieel geïnstalleerd tot guido en mochten dan hun uniform en hoed dragen. Het begroetingswoord tegenover elkaar of van een leidster ten opzichte van de aalmoezenier was :

*"Sint Jans gelei(de) en
Sint Geertes minne zij met u"*

De jonge meisjes die lid werden droegen ook een uniform. Dat bestond uit een blauwe jurk, een witte stropdas en een fluitkoord met daaraan een fluitje, dat precies in het borstzakje paste. Het witte koord moest door de gids zelf in elkaar worden gevlochten.

Het hoogtepunt van het jaar was natuurlijk het kamp, b.v. op Texel of in Berg en Dal. Het vervoer uit en thuis ging per vrachtauto van de firma Bot.

Het bivak begon met de vlaggenmast maken en het hijsen van de vlag. Daarna begonnen de werkzaamheden. Iedereen

moest de handen uit de mouwen steken : kookstel opbouwen met stenen, stokken en touwen, zelf eten koken en afwassen. Het viel leidster Martha altijd op, dat de meisjes zo goed eten konden koken. Zeker thuis geleerd of op de huishoudschool. Dat is haar altijd bijgebleven. De gidsentijd is een prachtige periode in haar leven geweest.

Het lijfblad "Carillon van St. Geerten", opgericht in 1945, vormt samen met de vele foto's in haar album een mooie herinnering aan haar toenmalige jeugdwerk in 't Zuid.

Andere leidsters van toen waren o.a. Marie Wijnker, Can Tesselaar en Han Komen.

Welpen

"Akela wij doen ons best", zo klonk het in het clubhuis van de welpen, de schoolzolder. Met 2 vingers gespreid naast de oren volgde dan nog de kreet :

*"djib, djib, djib,
Wij dob, dob, dob*
Woef "*

De jonge welpjes droegen ook een uniform met een groen petje erbij. Met sport en spel kwamen ze wekelijks bijeen bij hun leidster, de akela.

Akela Agaat Kruijer (80) kan zich die mooie tijd nog goed herinneren. De

hoofdleidster was de akela en de hulpleidsters heetten baghera of raksia. Een horde van 24 jongens bestond uit 4 nesten van ieder 6 kinderen. Je had 't rode nest, zwarte nest, witte nest en grijze nest. Eén van de 6 werd als patrouilleleider (pl) aangegeven. Ze deden samen erg hun best om de opdrachten, b.v. knopen leren leggen, uit te voeren. Daarmee konden ze een embleem op hun shirt verdienen. De geestelijk adviseur was kapelaan Te

*
*Een uit de groep roept
Djb, uitgesproken als
djip, dat staat voor
"doe je best" en de
groep antwoordt dan
"Wij dob, dob, dob"
wat staat voor wij doen
ons best*

*De Kruisvaartvereniging
Midden Kapelaan
N. Tromp
Links Baljuw Jan Laan
en rechts vaandrig Jan
Konijn.*

*De Kruisvaartver. ging
later over in de verken-
nerij, nu Scouting*

Een groep gidsen met leidsters Marie Wijker (links) en Martha Bot, (midden)

Meij, later kapelaan Hoogeveen. Op kamp ging het naar Overveen, Bakel, Rinnegom of Vorden. Er ging altijd een groep kooksters mee om de hongerige magen van een stevig maal te voorzien.

Eens per jaar was er een regionale St. Jansbijeenkomst met leiders om ervaringen uit te wisselen. Rond 1950 waren de leidsters hier o.a. Agaat Kruijer, Tiny Voskuil, Gré Weel, Trien Oudhuis, Nel Tromp Jd, Gerie Schilder, Clasiën Steur en Corrie Bakker.

Er werd zelfs nog een "scoutinghuwelijk" gesloten in 1952 tussen akela Agaat Kruijer en hopman Piet Scholten. Het echtpaar Scholten-Kruijer is nu al ruim 60 jaar getrouwd en nog steeds koesteren ze de foto's en herinneringen uit hun scoutingtijd van de 50-er jaren!

De Verkennerij

In 1910 kwamen in Nederland de eerste verkennergroepen van de grond. Dit jaar, 2010, is het Nederlandse eeuwfeest in Roermond gevierd met zo'n 10.000 scouts bij elkaar, afkomstig uit vele landen.

De Britse verkenningsexpert en oorlogs-

held Baden-Powell heeft ook in ons dorp menige jongen tot een enthousiaste verkenner gemaakt.

Inmiddels zijn verkennerij en padvinderij tot "scouting" opgewaardeerd. Elke 4 jaar is er een internationaal feestelijk scoutingskamp, de jamboree.

Toen in 1937 de Jamboree in Nederland (Bloemendaal) werd georganiseerd, zongen de verkenners bij het kampvuur :

*In negentien-drie-zeven
dan zal je wat beleven
dan komt de Jamboree in Nederland.
Dan staat uit alle landen
van alle rang en standen
de jeugd van blank en bruin hier hand in hand.*

*Dan zingen scouts uit Labrador, Japan en
Alkmaar
op 't Nederlandsche grondgebied heel vrolijk met elkaar!*

Veel Waardse verkenners van toen zingen dit lied zo weer mee. Piet Scholten was hopman en verkenners uit die tijd waren o.a. Jan Kok, Cor Blokdijk, Cees Wijnker, Jaap Groenveld, Piet Beerepoot, Piet Weel, Jan Pronk, Jaap Schilder, Kees Rood Czn., Cor Bes en Pé Rood Czn.

Vanaf 1937 werd in Heerhugowaard gezocht naar een "clubhuis". Eerst in een schuur van Entius, later op de zolder van Petrus Smit, daarna in een melkschuur van Henk Rood en weer later op de zolder van de school "Het Goddelijk Kind".

Op 23 april, Sint Jorisdag, was er kampvuur. In een grote kring zaten de hopman, de vaandrig en verkenners om de knetterende vlammen. Er werd veel gezongen (soms met gitaar erbij) en gepraat. Het hoogtepunt van het jaar was natuurlijk op kamp gaan naar o.a. Bakel in Noord-Brabant. Dat ging met de vrachtauto van Arie Sijs. Het hele jaar werd zo'n kamp voorbereid, o.a. met het leren van knopen leggen : de mastworp, de schootsteek, de paalsteek en sjorringen. Op 3 dikke stokken werden met sisaltouw de kruissjorring,

een groep enthousiaste gidsen met Guido Martha Bot (rechts)

de diagonaalsjorring en de steigersjorring uitgeprobeerd. Als de 3 paaltjes wijdbeens stonden, kon er met een ketting een kookpot aan gehangen worden, die keurig op zijn plaats bleef boven het vuur. Als een verkenner zijn taak prima had gedaan, mocht hij weer een aftekening halen van de leid(st)er.

De keuken, de tenten, het hele kamp moest door de jongens worden opgezet. Op kamp gaan, speurtochten, spel en sport, en samen koken stimuleerden de teamgeest en was leerzaam voor het latere leven.

De vroegere survival-tochten zijn tegen-

woordig overgegaan in abseilen, GPS-en en internetten.

De grootste jeugdorganisatie ter wereld (scouting) met 87.000 leden, waarvan nu ongeveer 80 in ons dorp, is met haar tijd meegegaan.

Zij biedt de jongeren nog steeds ontwikkeling en ontspanning.

Heerhugowaard heeft nog steeds een bloeiend verenigingsleven wat van grote waarde is voor de gemeenschapszin en waar gelukkig geen onderscheid meer wordt gemaakt op grond van geloofs-overtuiging. Dit speelt geen rol meer.

REACTIES VAN LEZERS

Niet Rentenck maar Renckens...?

Op het artikel over Dirk Rentenck in de laatste Overhaal zijn enkele reacties gekomen waaronder die van mevrouw Engeline Mol-Tromp. Volgens haar herinnering en informatie was zijn naam niet Rentenck maar Renckens

Dat de naam Rentenck onjuist is kan wel kloppen want volgens de Familienamenbank van het Meertensinstituut kwam en komt die naam in Nederland niet voor (noot redactie)

Ook Engeline Mol heeft goede herinneringen aan "Ome Dirk" die in de oorlog was ondergedoken in Heerhugowaard en daar na die tijd nog regelmatig kwam. Een man, met zijn onafscheidelijke pijp, die in haar herinnering netjes praatte en prachtige verhalen kon vertellen aan de kinderen en ze ook op andere manieren bezig hield. Zo verstopte hij met Pasen gekleurde eieren en gevlamde stuiters in het gras en de grotere kinderen kregen bijzondere postzegels van hem en begonnen soms een postzegelverzameling.

Engeline Mol heeft, als velen, dankbare herinneringen aan Dirk Renckens.

Hij was in alle opzichten een heer uit Den Haag

Op de foto in de rubriek Wie, Wat, Waar... in de Overhaal van 2009 kwam een reactie van de heer René Balvers

De foto is genomen op de Jan Glijnisweg tegen de Oostdijk aan. In de boerderij rechts is nu hoveniersbedrijf T. Balvers gevestigd. Links was het huisje van Appelman.

De reden van de optocht is niet bekend

DRIE GENERATIES DE GEUS IN HET FRUIT OP DE BROEKHORN

Tekst: Ed Dekker

'In Broekhorn is geen sprake van historisch waardevolle bebouwing'.

Kille woorden, in een nota van de provincie Noord-Holland over een van de acht polders die de Heerhugowaard jarenlang een groen aanzien gaven.

De nota zet het licht op groen voor wéér een ingrijpend bouwplan. Een nieuwe woonwijk die een einde maakt aan een plek met veel historie: Fruitkwekerij Broekhorn. Drie generaties De Geus hebben in deze hoek bij Broek op Langedijk appels en peren geteeld.

'Geen historisch waardevolle bebouwing'. De zin doet pijn. Hij had beter moeten weten, de verantwoordelijk provinciaal ambtenaar. Mee eens, het is geen officieel monument, het woonhuis van Dick en Hilda de Geus, Westerweg 23. Het opvallende pand is wél vol historie.

Het vertelt het verhaal van de opkomst, de bloei en afslanking van een gezond bedrijf

op een bijzondere plek: druipland De Vlaarding.

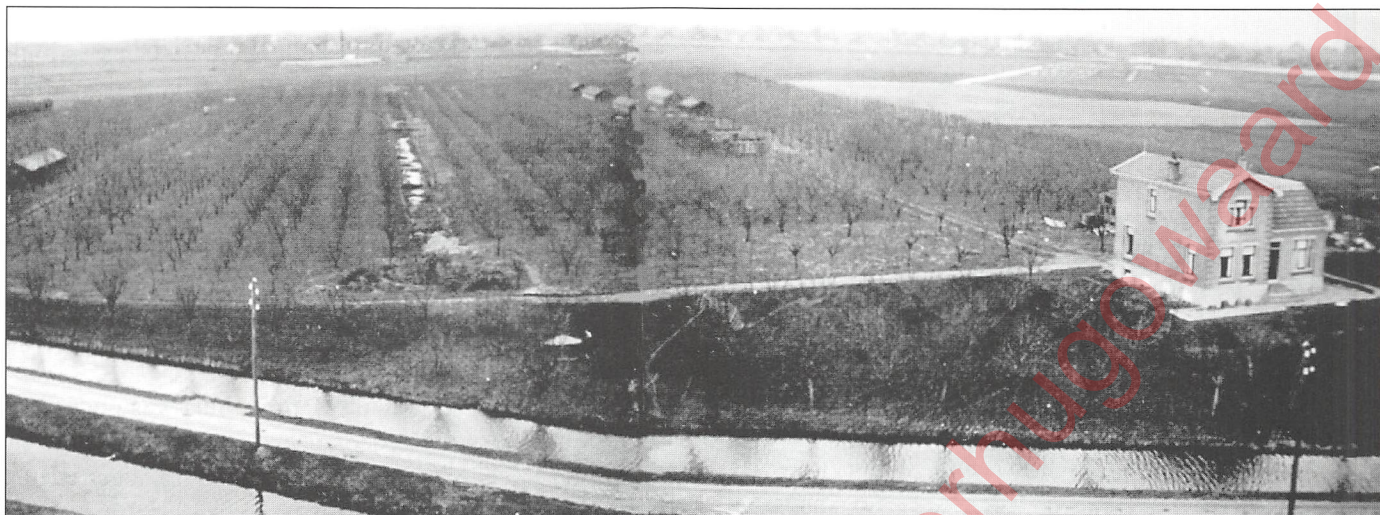
Opa Pieter de Geus

Opa Pieter de Geus heeft het karakteristieke pand laten zetten. Niet toen hij pas voldoende fruit had verkocht, maar onmiddellijk toen hij zich als jonge vent wilde vestigen in Heerhugowaard. In 1913 konden hij en zijn vrouw Neeltje Kostelijk verhuizen uit Zuid-Scharwoude.

Aan de smalle Boterweg, zoals de provinciale Westerweg toen heette, betrokken ze een geheel nieuw bedrijf. Nieuwe opstallen, met rondom nieuwe aanplant. De ondernemende tuinderszoon voorzag dat hij zijn ambities meer in het fruit kwijt kon, dan in de kool en aardappelen. Op de smalle akkers in het Geestmerambacht kon je geen fruit telen vond hij. Zoon Cees was nog een baby toen het jonge paar vanuit Langedijk de ringvaart van de Heerhugowaard overstak.

Fruitkwekerij Broekhorn in volle glorie vanuit de lucht. Onder de Westerweg, rechts de Broekerweg. De rijen fruitbomen lopen niet evenwijdig aan de Westerweg. Daaraan is te zien dat druipland De Vlaarding vroeger een ander kavelpatroon had dan de omgeving. Op een deel van De Vlaarding staat de boomgaard.

In de eerste jaren. Pieter de Geus begon het bedrijf in 1913. De smalle Boterweg (onder) was toen nog niet veranderd in de provinciale Westerweg. Op de achtergrond Broek op Langedijk.

Dik 500 huizen

Met zoon Cees is de tweede generatie De Geus op het fruitbedrijf Broekhorn genoemd. Diens zoon Dick volgde hem op, als de laatste De Geus in het fruit op deze plek. Polder Broekhorn wacht op een compleet andere bestemming. De 95 hectare grote polder moet ruimte bieden aan dik 500 woningen, kantoren en een jachthaven. De huizen zijn ingetekend in het gebied tussen de ringvaart (onderdeel van het kanaal Omval-Kolhorn) en de Westerweg, de kantoren aan de overzijde van de weg tot de spoorlijn. De gronden zijn verkocht, maar verder zit er nog weinig beweging in het plan. De markt is lauwtjes. Wel is een stap gezet met de voorbereiding van de aanleg van fietstunneltjes onder de Westerweg. Met zijn 70 jaar wordt Dick er niet zenuwachtig onder. Hij en zijn vrouw Hilda hebben een mooie tijd gehad in het fruit, maar nu is er volop gelegenheid voor andere dingen.

Voortvarend begin

Opa De Geus startte in 1913 voortvarend op zijn nieuwe bedrijf. Hij begon met 4,5 hectare, een behoorlijke oppervlakte. De eerste jaren had hij ook andere producten, die al direct geld opleverden. Zoals uien, slabonen en aardbeien. Met bessen tussen de jonge bomen. Pieter de Geus richtte zich al snel op hoofdzakelijk appels en peren, en dat zou altijd zo blijven bij De Geus.

„De bomen hadden volop de ruimte”, ver-

telt Dick over het begin van het bedrijf. De plantafstand was vier meter bij vier meter. Zestien vierkante meter voor een boom. Wat een verschil met nu”, lacht hij. „Normaal is de huidige plantafstand 1,50 meter bij 3,50 meter.”

Mobilisatie

Al binnen het jaar kwam oma De Geus er alleen voor te staan. Haar man moest in militaire dienst. Eerst voor z'n nummer. Direct daarna moest hij opkomen vanwege de mobilisatie. Het grootste deel van de Eerste Wereldoorlog was hij ingekwartierd in Weesp.

„Enkele jaren dreef oma Neeltje de Geus-Kostelijk het bedrijf in haar eentje. Wel kreeg zij hulp. Zij was een flinke vrouw. Strenger dan opa”, vertelt Dick. Opa had veel appels van het ras Cox Pomona. „Hij bouwde veel contacten op. Zo verkocht hij Cox Pomona's aan de KLM. Deze appels hebben namelijk een laag soortelijk gewicht. Pruimen, die verbouwde opa ook. Hij vervoerde zijn pruimen zelf naar Amsterdam en verkocht ze daar in de Markthallen. Een kilo Goudreinetten bracht toen in Amsterdam 1,20 gulden. „Ongelooflijk, wat een geld”, kijkt Dick terug. Later veilden Cees en zoon Dick in Zwaag op de veilingen 'Bangert & Omstreken' en - nadien - 'Op Hoop van Zegen' in Blokker. Vanaf halverwege de jaren zestig werd geveild in Alkmaar, in het nieuwe gebouw aan de Bestevaerstraat. „Mooi dichtbij. In Alkmaar konden we

Plukken. Cees de Geus (1913-1985) hoog op de ladder. De boomgaard bestond vroeger volledig uit hoogstamfruitbomen.

zelf het fruit voor de klok brengen."

In de jaren zestig heeft De Geus de oude rassen, zoals de Claps Favoriet, Beurré Hardy en Bonne Louise, vervangen door Elstar, Jonagold, Delcorf, Doyenné du Comice en Conference. „Dat deden we volgens een fruittelerssprekwoord dat jaren gold: appels om rijk te worden, peren om rijk te blijven", lacht Dick.

Kelder

Bij de bouw van het huis was onder het woongedeelte een grote kelder aangelegd. Deze ruimte, van negen bij negen meter, was een prima bewaarplaats. De kelder bewijst nog steeds goede diensten. Dick heeft er nu zijn biljart staan.

Via lorries werd het geplukte fruit uit de tuin gehaald. De rails liepen door tot in de kelder.

Het huwelijk van Piet de Geus en Neeltje Kostelijk (eveneens in Zuid-Scharwoude geboren) werd gezegend met drie kinderen: Cees (geb.1913) Teunis (1916), en Reijer (1918)

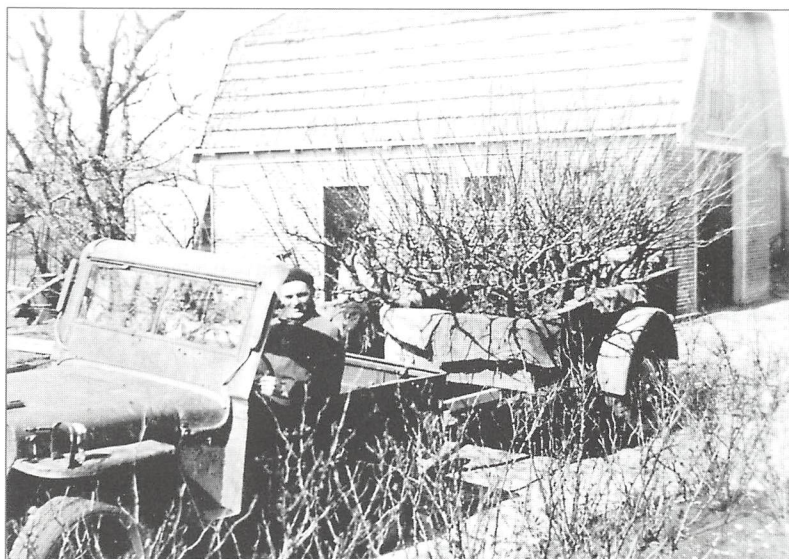
Eierhandel

Cees en Reijer kwamen bij vader Piet in het bedrijf. Broer Teunis legde zich toe op de eierhandel. Hij sorteerde de eieren in het vroegere wagenhuis, dat vader Piet had laten zetten bij de bouw van het woonhuis. Teunis verkocht zijn eieren aan melkboeren, bakkers en hotels.

Reijer is altijd vrijgezel gebleven, Cees

Teunis de Geus (1916-1993), zoon van Pieter de Geus, is in de A-Ford op weg naar de veiling. Aan de voorzijde van de auto verduisteringslampen.

Reijer de Geus vervoert met een Amerikaans jeeptrailertje bomen voor de aanplant van de tuin in Aartswoud. In 1946 is acht hectare weiland in Aartswoud aangekocht. De opgeladen bomen zijn geroid op de tuin in Heerhugowaard, de wijkers. De schuur is het wagenhuis dat tegelijk met de woning is gebouwd.

Frezen tussen de fruitbomen. Grassprietjes in de tuin waren lange tijd uit den boze. Dus daarom altijd weer zwarte grond. Een klus voor de Allgaier, trekkertje van Duits fabrikaat dat rond 1950 op de markt kwam

trouwde in 1938 met Jannie de Boer, afkomstig uit Zuidscherner. Jannetje Catharina de Boer is een dochter van Dirk de Boer en Grietje Helder. Het jonge stel ging eerst wonen op Stationsweg 104, dicht bij het bedrijf.

Met de twee zoons erbij groeide de fruitkwekerij verder. In Aartswoud werd acht hectare land aan de Schoolstraat aangekocht, in 1946. Daarvan werd bijna vijf hectare aangeplant, hoofdzakelijk met Goudreinetten en Jonathans.

'Aartswoud' werd de tuin van Reijer. Zijn compagnon daar was Jan Lakenman uit Blokker. Reijer de Geus was een vindingrijk man. Hij had een efficiënt werkende sorteermachine ontwikkeld, geschikt voor appels én peren. Uniek voor die tijd. De machine werkte als een diafragma van een foto toestel

Ook in de Broekhorn breidde de tuin zich uit. Vier hectare 'dijkland', weiland grenzend aan de Westdijk langs het kanaal, werd verworven. Aanplant volgde snel, alleen appels met in de rij zwarte bessen.

„Er waren soms wel tachtig jongens bezig met bessenplukken." Op deze locatie is nu Kwekerij Weigelia gevestigd.

Na zeven jaar Stationsweg kwamen Cees en Jannie de Geus-de Boer op het bedrijf, in 1945. De eerste generatie, Piet en Neeltje de Geus-Kostelijk, maakte ruimte voor de volgende generatie.

Cees en Jannie kregen vier kinderen: Piet (Pieter Dirk, geb. 1939), Dick (Dirk Pieter, 1940), Neelie (Neeltje Grietje, 1944) en Jan (Jan Cornelis, 1953).

Sluiswachter

Met de komst van de jonge Dick in het bedrijf, stopte Reijer. Dat was in de jaren zestig. De tuin in Aartswoud was toen al afgestoten. Van fruitkweker werd Reijer sluiswachter. Eerst in Noord-Scharwoude, op de Roskamsluis. Daarna in Edam en Kolhorn.

Met de uitbreiding van het bedrijf was ook meer opslag- en verwerkingsruimte nodig. Er kwamen koelcellen. In drie kassen werden bessen en pruimen geteeld. „Vader had op de veiling in Alkmaar vaak de primeur. Dan voerde hij als eerste rode bessen aan", kijkt Dick terug.

Goede perentuin

Eerst samen met vader en later alleen legde Dick zich steeds meer toe op peren. „We hadden echt een goede perentuin", zegt hij trots. „Met veel huisverkoop. Dat was vooral het werk van mijn vrouw." Dick was in 1971 getrouwd met Hilda Vader uit 't Zand. De eerste tien jaar woonden zij omringd door fruitbomen in het - inmiddels verdwenen - bungalowtje bij het vroegere sluisje. Het sluisje is nog te zien vanaf de Westerweg. In 1980 kwamen Dick en Hilda wonen op de Broekhorn. De twee kinderen van Dick en Hilda (Dick jr, geboren in 1981) en Suzan (1983) hebben thuis ervaren dat er meer is in de wereld dan alleen fruit. Jarenlang was Dick

Appels sorteren. Met de machine die Reijer de Geus had ontwikkeld. Vlnr: Nel van den Berg, Joop Kroone, Haje Andringa, Gerrit Glas, Reijer de Geus en Jannie de Geus-de Boer.

Een zichtbare stap naar de uitvoering van het plan om de polder Broekhorn te veranderen in een nieuwe wijk, compleet met kantoren en jachthaven. (foto Ed Dekker)

actief in de motorsport. Techniek en rijdend materieel blijven hem boeien.

Pluktijd

Het was hard werken in het fruit. Snoeien, spuiten, plukken, verwerken, de appels en peren vergden altijd veel aandacht. De pluktijd was druk, maar gezellig. „Dan hadden we heel wat mensen in de tuin.”

Met de onstuitbare bouwdrift van Heerhugowaard was de keuze voor de polder Broekhorn als nieuwe woonwijk niet verrassend. In 2006 werd er de Wet Voorkeursrecht Gemeenten van toepassing verklaard. Deze verstrekkende maatregel maakte aan alle onzekerheid over de toekomst een einde.

'Lusthof'

De familie De Geus is er nu voor klaar. Het grootste deel van de tuin wacht om te worden gerooid. Om ruimte te geven aan de plannen van de gemeente Heerhugowaard en Bouwfonds MAB. Deze projectontwikkelaar heeft de meeste grond in de polder in handen. Diverse type huizen en woonmilieus zijn er gedacht. 'Lusthof' moet uit-

groeien tot een woonpark in de oude Broekerhorntuin, vlak achter het woonhuis van Dick en Hilda. Beloofd is dat de contouren van het oude driuipland wordt teruggebracht en wordt geaccentueerd door de beplanting van de Lusthof en de bebouwing van de haven. De toekomstige haven van de Broekhorn gaat De Vlaarding heten, de naam van het vroegere driuipland.

Inklinking

Voor de inpoldering van de Heerhugowaard was De Vlaarding een schiereiland dat behoorde tot Langedijk. De inpolderaars groeven de ringvaart dwars door dit schiereiland, waardoor een groot deel binnen de Heerhugowaard kwam te liggen. Het lag hoger dan de nieuwe polder. Door inklinking is daar nu niet veel meer van te zien. Dick en Hilda blijven wonen op de plek die hen zo vertrouwd is. En die voor hen zoveel historie heeft.

Dick en Hilda de Geus-Vader. Zij blijven wonen op Broekhorn.

- De foto's komen uit familiebezit, tenzij anders aangegeven.
- Dit artikel is hoofdzakelijk gebaseerd op gesprekken met Dick en Hilda de Geus. Het is geschreven in september 2010.
- Piet de Geus verstrekte enige genealogische informatie.
- Dank ook aan Cees Modder te Aartswoud voor zijn medewerking.
- Voorts zijn geraadpleegd de boeken 'De Heerhugowaard' van J.J. Schilstra en 'Noemenswaard' van Henk Komen, alsmede de website van de gemeente Heerhugowaard en het archief van het Noordhollands Dagblad.

WAAR STAAT DE HOOGSTE BOOM VAN HEERHUGOWAARD?

Ton Schotten

Enige tijd geleden kon men in de krant lezen dat de hoogste boom van Nederland in Apeldoorn staat. Dit hoogterecord staat op naam van een Douglas spar. Dit is een heel bekende soort naaldboom oftewel conifeer. De bovengenoemde recordhouder bevindt zich in de paleistuin van Het Loo, is om en nabij 150 jaar oud en heeft nu een hoogte bereikt van 50 meter! Ook in onze gemeente moet ergens de hoogste boom van Heerhugowaard te vinden zijn. Zou iemand die boom kunnen aanwijzen? Bij zo'n vraag zal menigeen die hier woont zich wel even achter de oren krabben en misschien een wedervraag stellen in de trant van: hoge bomen? Zijn die eigenlijk wel in deze polder te vinden? Bij oudere mensen zal die reactie wellicht achterwege blijven doordat die zich wel zullen herinneren dat ten tijde van de oorlog de meeste bomen het loodje moesten leggen als gevolg van het toenemende gebrek aan gewone brandstof zoals steenkool, eierkolen, turf en het gas van de gasfabriek.

Zo werden ook de iepen langs de Middeweg, aanvankelijk bij nacht en ontij en later ook op klaarlichte dag voor het merendeel omgezaagd. Het zo verkregen hout werd in stukken meegenomen naar huis om in de kachel of het fornuis te worden verstoekt.

Mocht dit dan zomaar, het openbaar groen van de polder of de gemeente in-

pikken als brandhout? Zeker niet! Het was natuurlijk ten strengste verboden want in wezen pure diefstal! Maar dit in normale tijden voor de hand liggende verbod door politie of polderbazen werd nu echter gewoonweg genegeerd en daaraan viel blijkbaar niet veel te doen. Op het laatst werd er door de openbare instanties niet zo krap meer gekeken en bleef het daadwerkelijk optreden van het bevoegd gezag, vrijwel achterwege. Hier werd toen een bekend spreekwoord in feite bewaarheid: Nood breekt wet! De polder veranderde zo allengs in een min of meer boomloze vlakte.

De Magere Waard

Er waren in vroegere jaren zeker heel wat bomen in De Waard te zien. Vanaf de droogmaking van de Grootte Waert omstreeks 1630 werd er immers stap voor stap werk gemaakt van de ontsluiting van de aan het licht gekomen reusachtige slikvlakte. Daarin lagen trouwens ook nog tal van plassen, meertjes, halfdroge rietvelden en ook reeds bestaand laag gelegen weiland. Verder bovendien plaatselijk nog moeilijk begaanbaar moerasbos. Zo werd daar nu ook het planten van geschikte boomsoorten ter hand genomen. Alles in het kader van de ontwatering, verkaveling en landverbetering van deze droogmakerij. Zo is er gedurende een lange reeks van jaren mankracht, loon en risicodragend kapitaal nodig geweest voordat er met name door de tuinders en boeren een (weliswaar karige) boterham kon worden verdiend. De bijnaam van dit nieuw verworven polderland luidde aanvankelijk dan ook: De Magere Waard! Van meet af aan was de Heerhugowaard een rijpolder. Dit wil zeggen: producten (graan, groenten, zuivel, hooi en stro) werden over het algemeen met paard en wagen, zo niet met handkracht, getransporteerd. Vervoer met schuiten kwam ook voor, zeker daar waar de sloten en tochten zich daarvoor leenden, bijvoorbeeld

Dubbele stolp in de luwte van dijk en hoge bomen

doordat men met behulp van een sluis of overhaal veel plaatsen bereikbaar maakte. Daarbij waren er vroeger naast de vele onverharde landpaden en -wegen, ook gewone straten voor het rijverkeer d.w.z. voor rijtuigen en boerenwagens van allerlei typen. De hoofdwegen in de polder Heerhugowaard waren aanvankelijk slechts gedeeltelijk verhard met schelpen, puin, grint of sintels. Pas later beschikte de polder of de gemeente over voldoende middelen om bestrating met klinkers te realiseren.

Wat evenwel de verharding van de wegen ook mocht zijn, aan de grasbermen werd eveneens aandacht besteed o.a. door deze met bomen (es, iep, els of wilg) te beplanten. Niet alleen voor het aanzicht van de wegen en dijken ging men de dijkbermen beplanten, maar ook om het verkrijgen van windkering was het begonnen en ten dele ook om houtwinning.

Vroeger en ook in latere tijden kregen verschillende soorten bomen en ook struiken nog een andere bestemming, n.l. erfbeplanting. Naast het gewone 'boerengroen' werd voor dit doel ook niet zelden gebruik gemaakt van wat minder gangba-

re soorten en werkte men ook wel eens met beuk, esdoorn, paardekastanje en een enkele conifeer.

Er werd over het algemeen relatief veel gebruik gemaakt van de Hollandse iep, een sierlijke en vrij snel groeiende boomsoort waarvan het hout liefst gebruikt werd voor de bouw van wagens en karren. Dit laatste omdat 'iepenhout-in-rust' zoals b.v. door toepassing in gebouwen, al snel door houtworm wordt aangetast. Ook het herhaaldelijk optreden vanaf omstreeks 1930 van de gevreesde iepziekte heeft de belangstelling voor deze fraaie boomsoort aanzienlijk verminderd. Bepaalde soorten populieren werden als gevolg daarvan vaak als vervangers gekozen.

Langs polderwegen en op boerenerven treft men ook nog al eens essen aan: een sterke boomsoort (niet gauw takbreuk) met sierlijke, geveerde bladeren.

Veel boomsoorten voor met name erfbeplanting hebben, om voldoende uit te kunnen groeien, wel genoeg ruimte nodig. Ik denk daarbij aan de bruine beuk en de paardekastanje met zijn fraaie kaarsen in het voorjaar. Coniferen als de Oostenrijkse den, ceder en blauwspaar kunnen op den duur een indrukwekkende hoogte bereiken maar vormen nooit een echte kroon zoals de eerder genoemde loofbomen.

In de naoorlogse jaren werden er enkele tot dan toe nog vrij onbekende kegeldragers in ons land ingevoerd o.a. de moerascipres (*Taxodium distichum*) en de *Metasequoia glyptostroboides*. De bomen van dit type groeien pyramidaal d.w.z. ze vormen geen kroon en zoeken meer de hoogte dan de breedte. De op de foto staande 'Meta' zal dit jaar tegen de 20 meter hoog worden. Deze conifeer bezit geen echte naalden maar vormt daarentegen smalle blaadjes die in of na de winter afvallen. Dat laatste is in veel gevallen een gewaardeerde eigenschap, want zomers wil menigeen wat schaduw hebben in de tuin en 's winters evenwel nog zo lang mogelijk van het schaarser wordende zonlicht genieten.

Ook de populier is een type boom dat tal

Deze Metasequoia, geplant omstreeks 1970 zal dit jaar op ca. 40-jarige leeftijd, een hoogte van tegen de 20 meter bereiken

*Bovenste foto:
De Canadese populier
in de hertenkamp.
Misschien wel de groot-
ste boom in de gemeen-
te! Zeker 60 jaar oud.*

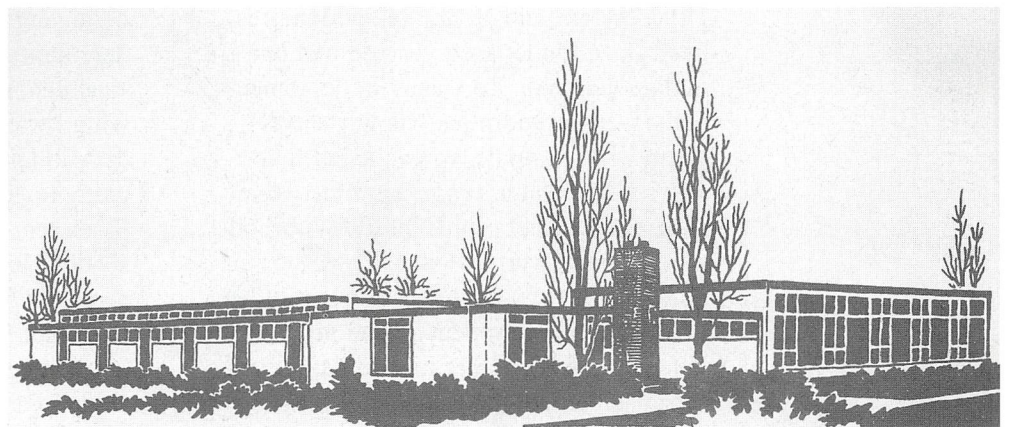
*Vroegere Tuinbouw-
school aan de Dreef.
Gesticht in 1960. De
school is omstreeks
1984 afgebroken maar
de bomen op de teke-
ning staan er nog. (fo-
to boven)
Tekening Ton Schotten*

van soorten telt, snel groeit en op den duur zeer grote exemplaren kan opleveren. Bekende soorten zijn de *Populus canadensis*, *P. italica* en *P. alba*; ze worden respectievelijk aangeduid met de alledaagse namen als canadassen, Italiaanse populieren en abelen. Het hout van de populier is niet erg duurzaam maar uitstekend geschikt voor kortstondig gebruik (goedkope kratjes, lucifers, pallets e.d.); weinig bruikbaar hout wordt nog al eens genoemd 'waaibomenhout'!

Een boom die heel dik en hoog is wordt wel eens met enig ontzag aangeduid met de naam: "woudreus" of vanwege de leeftijd als 'eeuwenoud', niet zelden een eik. Laten we intussen niet vergeten dat grote, mooie bomen sfeer scheppen, ontspanning bieden en de leefomgeving enorm verfraaien. Als soms door omstandigheden echte kankers het veld moeten ruimen gaan al snel stemmen op van protest en spijt. Begrijpelijk want in feite ontvalt zo aan velen een gewaardeerde vriend.....

Kort geleden heb ik nog enkele foto's gemaakt van bomen van wie ik van dichtbij een stuk van hun levensloop heb kunnen volgen. Deze bomen zijn op de dag van vandaag nog te zien aan de Dreef in Heerhugowaard waar ze danig in het oog lopen door hun enorme hoogte. Het gaat om een drietal Italiaanse populieren die ooit als ranke sprieten hun nog jonge leven rond 1960 hebben mogen voortzetten in het voortuintje van de nieuw gebouwde Lagere Agrarische School. Het stukje grond zal niet veel groter zijn geweest dan zo'n 20 vierkante meter. Op de tekening in dit artikel zijn ze als zodanig te zien in dit prille begin. Het schoolgebouw is intussen verdwenen maar de bomen staan nog stevast op hun oude plek, nu als imposante reuzen, waarlijk met Italiaanse allure! (zie de bijgevoegde foto's).

Om op het begin van mijn bomenverhaal terug te komen, ik kan nog geen antwoord geven op mijn aanvankelijke vraag: Waar staat de hoogste boom van Heerhugowaard? Ik heb zelf altijd gedacht dat het de grote paardekastanje bij 'De Gouden Karper' zou zijn, maar die vlieger gaat niet op. Volgens de Waardse gemeentegrens behoort de boom toe aan het territorium van Hensbroek! Dan zal de winnaar wellicht vallen in een groep van naoorlogse canadassen waarvan er enkele behoorlijk de hoogte hebben. Het zou me niet verbazen als die joekel op de hertenkamp met de eer zou gaan strijken!

HET WATER IN DE WAARD

Tekst: Kees van Leeuwen

Kort voor mijn geboorte in januari 1929, was het huis aan de Middelweg G2, nu Middenweg 256 afgebouwd. Mijn ouders, die bij grootmoeder inwoonden, konden nu hun eigen woning betrekken. De firma Kamp, een timmermansbedrijf aan diezelfde Middelweg, moest alleen nog een brug slaan over de sloot, die het huis van de Middelweg scheidde. Het jaar 1929 was een jaar met een extreem strenge winter. De 'voorsloot', zoals we de sloot wel noemden ter onderscheiding van het achterslootje achter de tuin van ons huis, was bijna tot de bodem bevroren.

Daarom hoefde er voor de constructie van de brug geen bootje gehuurd te worden, maar konden de werklui, staande op het ijs, de vier gaten hakken, waarin de ondersteuningspalen geplaatst moesten worden. Zo is mij verteld, omdat ik, liggend in de luiers en verwarmd door de nodige kruiken, dit natuurlijk nog niet zelf beleefd en ervaren heb.

In de herinnering van mijn kinderjaren was de voorsloot een echt brede sloot. Later verdwenen die herinneringen aan iets groots en keerde de sloot terug naar zijn eigen proporties. Zo gaat het niet alleen met sloten, maar met alle herinneringen uit de kindertijd: vaders waren oersterk, afstanden onnoemelijk groot. Vanaf ons huis op nummer G2 lag het station mijlver; gelukkig was er nog een halte aan de Middelweg zelf, die te 'belopen' was.

De voorsloot, die nu al jaren gedempt is, heeft onze kinderjaren vervuld met het nodige vermaak. Zo was er in de zomer het vissen op voorntjes, die wij witvis noemden. Je kon ze, vanwege het toen nog heldere water, om je aas zien zwemmen, alsof ze het propje gerold witbrood niet helemaal vertrouwden. Zo was er in de winter het ijs, dat we eerst beproefden met 'schossen' trappen, als het nog niet al te sterk was en later met de ijspret van schaatsen en het ijshockey spelen met

buurtgenoten. Wat hebben we in de winters van '40, '41 en 42-43 een plezier beleefd! Tijdens de zeer strenge winter van '46-'47 waren we de voorsloot ontgroeid en vonden we het vermaak meer op de tochtsloot, die vanaf het gemaal aan de Huygendijk, de Hondeweg kruiste en dan doorliep tot diep in de Noord. Verder schaatsten we natuurlijk ook op de ringvaart bij de Draai, waar baantjes waren uitgezet en waar we liever met een meisje zwierden dan dat we nog deelnamen aan het wat wildere ijshockeyspel.

Zoals wegen een naam hebben, zo hadden voor ons ook sloten een naam.

De sloot, die vanuit ons huis richting noord iets voor de Kolk lag en die haaks op de voorsloot stond, noemden we de sloot van Frans Krom. De Kolk was een stenen brug in de Middelweg, die voor het vervoer te water de oostkant van de polder met de westkant verbond. Die had daar een kruidenierswinkel en we wisten niet beter dan dat men die sloot altijd de sloot van Frans Krom genoemd had. We wisten ook, dat daar op die verbindingsplek door een wervelwind altijd een gevaarlijke plek in het ijs was. Soms sloegen we spijkers in het ijs om een gasbelletje dat zich onder ijs gevormd had, te laten verbranden. Niet geheel ongevaarlijk, vooral als daar een steekvlam ontstond en we onze vingers met de lucifer niet op tijd teruggetrokken hadden. Even verder naar de Noord was daar de sloot van Entius, die een landbouwbedrijf aan de ingang van die sloot had. Aan de andere kant van de weg waren er ook diverse sloten, maar door de groeiende bebouwing kwamen ze niet allemaal meer op de Middelweg uit. Eén ervan wil ik nog graag noemen, dat was de sloot van Schouten. Niek Schouten was mijn schoolvriend en ik vond het leuk dat er een sloot naar zijn vader genoemd werd. Die sloot liep naar de Westertochtsloot en het was een van de verbindingswegen te water, waardoor de koolschuiten de over-

haal konden bereiken. Anderen noemden het de sloot van Kok, omdat Nel Kok haar vader een vrachtdienst onderhield voor de tuinders, die hun producten door hem naar de veiling lieten brengen. Daar mijn oudere broer Leo met Jan Kok en mijn jongere broer Hans met Koos Kok bevriend was, heb ik vele jaren genoten van het jaarlijkse uitje, dat Kok met zijn vrouw en kinderen en de vriendjes van zijn kinderen met zijn motorboot naar Schoorl maakte. Het spannendste moment van die tocht vond plaats, als we met een lier over de dijk getrokken werden, de z.g. overhaal bij Broek op Langedijk. Het was wel stilzitten geblazen, want op het bredere water buiten de polder voer ook andere scheepvaart met flinke golfslag. We konden toen nog nauwelijks zwemmen en ik vind het nu nog opvallend gedurfd dat hij dat met een motorboot vol met kinderen en grote verzorgers durfde te maken. We lieten onze vingers door het warme water glijden en als we bleven zitten mocht dat wel van hem. Ik herinner me wel dat Kok, zittend aan het roer en de motor bedienend, heel streng en tegelijk zorgzaam voor ons was.

Water in de Waard! Wat hadden we toen nog veel water! Bij het droogmaken van de polder in 1629 vormden de sloten een soort verbindingsnetwerk waardoor met molens het water weggemalen kon worden. De centrale assen waren de tochtsloten en daarop stonden haaks alle andere sloten. Al het water stond in verbinding met elkaar. Zo was de bemaling na drooglegging ook later door een stoomgemaal geregeld. De Ooster- en Wester ringvaarten vormden de boezems waarop het water uitgeslagen werd. Omdat de bodem van de nieuwe droogmakerij in het zuiden dieper was dan in het noorden, moesten

sluizen gebouwd worden om zo de waterstand te kunnen regelen en scheepvaart toe te laten. Bij de Kolk lag zo'n sluis, die door de schipper zelf bediend moest worden. Het vervoer te water was hoofdzakelijk bestemd voor vervoer van producten in de landbouw of van melk en/of vee

voor de veeteelt. In doodlopende sloten vormde zich moerasgas, dat soms door de boeren werd opgevangen in ronde gashouders en zo kon dienen als warmtebron, lang voor het aardgas kwam.

Biogas, avant la lettre! Kort na de drooglegging was het water nog tamedijk zout, maar geleidelijk werd het door regenval zoeter. In mijn tijd spraken we over brak water; dat hield het midden tussen zout en zoet. Hiermee in verband stond de begroeiing in de sloten; waterpest en kroos tierden

welig in brak water en ook riet was een vaste afscheiding van de sloot met de oever. We zagen in onze jeugd geen waterlies of gele plompen, typische zoetwater minnaars. Jaarlijks hield men schouw om de sloten open te houden. Elke ingeland diende te zorgen dat de sloten die aan zijn perceel grensden, schoon waren van riet en andere waterplanten.

Dat brengt me op het bestuur van de polder. Het polderbestuur onder leiding van de dijkgraaf, we zouden nu zeggen het waterschap, zorgde voor de wegen en de waterhuishouding in de polder. Dat bestuur stond naast het gemeentebestuur, dat zich met de burgerlijke stand van zijn inwoners bezighield. Het polderbestuur, dat uit de hoofdingelanden (inwoners die grond bezaten) gekozen werd, had een veel grotere taak dan het gemeentebestuur. Ze had werkplaatsen, opslagplaatsen voor stenen en zand, eigen personeel in dienst, zoals een polderbaas en stratenmakers. Ze bepaalde het waterpeil, regelde de bema-

Krooschouw.

DIJKGRAAF en HEEMRADEN van den polder HEERHUGOWAARD brengen ter kennis van belanghebbenden dat aan de bepaling van artikel 12 der Verordeningen en Keuren van dezen polder zal moeten zijn voldaan vóór den 30sten September '30, op welken dag daarover schouw zal worden gehouden.

Onder deze schouw zijn zowel de scheisloten als de tochten, wegsloten, not- en kavel-sloten begrepen.

Heerhugowaard, 13 Sept. 1930.

Dijkgraaf en Heemraden voornoemd,

WIEBE VAN SLOOTEN,

Dijkgraaf.

H. HOOGLAND, Secretaris.

Verpachting.

DIJKGRAAF en HEEMRADEN van den polder HEERHUGOWAARD geven hiermede kennis aan belanghebbenden, dat de verpachting van het

Gras- en Rietgewas,

langs den ringdijk en wegen van den polder, zal plaats hebben op **DINSDAG 30 DECEMBER 1930**, des voormiddags 11 uur in het café van den Heer C. PORTEGIJS te Heerhugowaard-Noord.

Ongeveer 12 uur verkoop der partij kroos, gelegen achter het stoomgemaal.

Dijkgraaf en Heemraden
voornoemd:

WIEBE VAN SLOOTEN,
Dijkgraaf.

H. HOOGLAND, Secretaris.

Het water was niet alleen een kostenpost maar bracht nu en dan ook nog iets op

*Kranten - Regionaal
Archief Alkmaar*

pen werd! Waar de polder stenenhopen had, waren onze speelplaatsen. We konden er huizen en torens bouwen tot een poldermedewerker ons wegjoeg!

Gelukkig waren de sloten niet zo diep. Een platboom schuit voor kool had, zelfs beladen, niet veel diepgang nodig.

Iedereen raakte wel eens 'te water', voor-

al als je je hoepel door een verkeerde aanzet in de sloot gemanoeuvreerd had. Met een hark uit vaders "bijkeuken", moest er gevist worden. Een stap verkeerd vanaf de steile oever en je lag in het water. Natuurlijk liet je je liever door de wind drogen dan dat je je ijlings huiswaarts spoedde. Maar aan de afdruk van je kousen, ont-

dekte moeder, dat het niet helemaal goed gegaan was.

Het nadeel van het gevaar voor verdrinken had ook een voordeel: we leerden snel zwemmen, dat net als het schaatsen werd aangespoord door onze ouders. Niet in een zwembad met een heuse badmeester, maar gewoon op woensdagmiddag in de Wester Ringvaart. Gezellig met jongens onder elkaar, meestal in je onderbroek. Later hadden we ook wel van die grote zwempakken. Eerst "op z'n hondjes", later met de zogenaamde schoolslag. Hoe trots was je als je de ringvaart overgezommen was! Maar dan nog terug. Daar was veel moed voor nodig! Meestal zwom er een grotere achter je aan bij de terugtocht. Op de bodem van de ringvaart lagen schelpen van zoetwater oesters en daar kon je je voeten lelijk aan bezeren. In de polder zwommen we niet; het water was te ondiep en de bodem was er te 'pruttig' voor.

Zo zijn er veel herinneringen met het water verbonden. Dat water, dat voor de vervuiling na de oorlog, nog zo helder en schoon was! Als ik een enkele keer terugkeer naar mijn geboortegrond, mag ik graag nog eens aan de Van Veenweg bij de tochtsloot stilstaan en dan ervaar ik, hoe deze sloot toch eigenlijk maar smal is en ik verwonder me, dat we daar toch met sterk ijs het dubbel omspringen beoefenden zonder de oever met onze schaats te raken.

Nu de polder als een van de uitbreidingsgebieden is aangewezen en inmiddels aardig is volgebouwd, zijn veel sloten van vroeger verdwenen en daarmee veel van onze genoegens van vroeger. Daar kan het huidige 75 ha grootte recreatiegebied van de Stad van de zon misschien iets voor teruggeven.

Maar het kleinschalige genieten in onze jeugd van vroeger keert nooit meer terug!

Verkoop Eenden.

Op **MAANDAG 17 AUGUSTUS** a.s. zal in het openbaar des n.m. 3 uur (n.t.) aan het stoomgemaal van den polder Heerhugowaard worden verkocht **EEN PARTIJ EENDEN**, welke zijn opgevangen in de wateren van genoemden polder. De verkoop geschiedt tegen contant geld.

H. Hugowaard, 13 Aug. 1931.

WIEBE VAN SLOOTEN,
Dijkgraaf.

H. HOOGLAND, Secretaris.

VOEBALLE

As ik opheden het voeballe gewoôn bai ons in durp De Noord bekoik, den dink ik welders: wat hewwe de jongelui het opheden toch voor mekaar. Merakel toch?

Het gras wordt deur de gemeente heël goed baihouwen en de kleidkamers met douches en zuk en zuk, binne bai ons, zeg maar letterlijk naast het veld.

Nei, den vroeger. Ik herinner me nag donders goed hoe het in moin jonge jare in "'t Noordend" ging. Gras maaie deur de gemeente beurde in die toid vezelf niet, dat bai ons liepe d' r altijd skeipe op die, mien ik, van de familie Groen ware. Dat was hillegaar zo gek niet, want die hielde het gras mooi kort. Enkeld, en dat was wel bar verveulend vezelf: vóór dat er zundessmiddags voebald worre kon, most den vezelf eerst altijd die skeipestront van de hêle week weghaald worre.

Dat dede den de manne die die dag terroindienst hadde. Ze dede dat altijd met een paar skoppe en een bak-kreuwagen. Dat was nag puur zo'n klus want een koppel skeipe konne in een week toids nag puur wat keutels achterleite.

Eerst werde de skeipe van het veld jaagd en achter een paar hekke in een hoekie dreven en den ginge de manne an het werk.

Maar je wete hoe dat gaan kin: as de manne dat werk een kloin beetje gauw doen wouwe beurde het veul dat er toch nag welders een kloin hussie legge bleef

En as er den een speulder precies op dat plekkie effies uitgliste liep ie vezelf de rest van de wedstroid met een lilleke veeg op z'n kont, Een veeg die, as je vlak bai hem kwam, altemet nag stonk ok.

De kroitloine werde, ok deur diezelfde gaste, om de zoveul toid wit maakt. dat dede ze deur met een handzaimechientje, weer op het land altijd de uien, de wortele en are groente mee zaaid werd, voorzichtig den het kroit uit te strooien. Dat ging nag vraai rap.

Het grôte net dat het doel an de zai- en achterkant dicht maakte, werd den opperdan haald en wai, as kloine joôs, werde den deerbai veul inskakeld.

Ien van de langste manne, nam den ons as joöntje op z'n skouwers en gaf den het net an.

En wai honge dat den an die kloine haakies die zo'n beetje om de halve meter uit de doellat en de pale stake, en klaar was Kees. Ik heb dat verskoiene ke-re dein.

Maar ja, dén kwame de voeballers het veld op. Die konne bai ons d' r oigen allien maar verkleide bai het café van Groenland an de overkant van de Middenweg.

Deer ware twee kleidkamers, die oigelijk van de tôneelvereniging ware, want in die jare moste de joôs en moide van de tôneelclub d' r oigen ok vezelf apart verkleide.

Dat die twee hokkies konne den ok mooi voor de voeballers gebruikt worre.

Douches of zuk of zuk ware d' r in die toid vezelf nag hillegaar niet. D' r was enkeld in elk hokkie, een kouwe kraan weer je nei ofloop van het voeballe je gezicht, je hande en biene effies wasse konne, Vedder ginge ze in die toid nag hillegaar niet.

Maar ja, die 'kleidkamers' ware temet wel een paar honderd meter van het voealveld of, dat de speulers moste, in d' r voealpakkie, den altijd nag een heël endje lope, voordat ze d' r ware. Trainingspakke ware d' r in die toid vezelf nag hillegaar niet, dat winterdag kon dat, met die blôte arme en kniese, nag welders pittig koud weze. Dat den beurde het veul, dat de speulders, gewoôn maar het jassie van d' r pak, over d' r voealpakkie heen andede, en zo nei het veld liepe. En den beurde het veul dat ze as de wedstroid begon, en het jassie vezelf uit most, dat ze dat den an ons as kloine joôs gavve om te bewaren. Ik weet nag heël goed dat ik verskoiene kere het jassie van Piet de Wit, een grôte kirrel, met zo'n wedstroid over m' n skouwers had heb. Ik vond dat best leuk en het was betaie ok nag lekker met koud weer.

En as je hillegaar geluk hadde en nei ofloop ok nag holpen hadde die nette van het doel of te halen, kreeg je soms een kwartje. Dat kon je den bai Eef Zweekhorst, die met een bakfiets met snoeperei altijd bai het voealveld stond, bestede.

Voeballe: het gaat nou heël aars as toen.

Temeste weer het de voorzieninge angaat. Maar net evengoed dink ik toch nag welders met veul voldoening an die toid terug. Want zoas het het toen toeging: gort ja, je wiste niet beter.

Siem de Haan

HET BEGIN VAN DE GROEI...

Op deze luchtfoto's die gemaakt zijn omstreeks 1966 zien we op de linker foto de Middenweg t.h.v. de Hervormde kerk. Boven is de Jan Glijnisweg zichtbaar. Het land tussen 't Kruis en Middenweg is nog agrarisch gebied en wordt doorsneden door de Oostertocht. De Beukenlaan lijkt in aanleg. Het gebied op deze foto tussen Jan Glijnisweg en Oostertocht is nu de Waarderhout en tussen Oostertocht en Middenweg is een paar jaar later de Bomenwijk gebouwd. Rechtsonder wordt de grond voor de Schrijverswijk bouwrijp gemaakt

UIT DE LUCHT GEZIEN

Op deze foto zien we het Raadhuisplein in ontwikkeling. Het raadhuis met losse toren is klaar en de bouw van de winkels is gestart. Aan de Raadhuisstraat zien we de winkelpanden in aanbouw. Tegenover het bouwterrein staan enige noodwinkels waar o.a. Kager en Jongkees waren gevestigd.

Moin Moedertaal

Ja, het Westfries, dat dialect
Deêr ik zo groôt van hou
Weêrvan ik nooit, had ik zo docht
Gien woord vergete zou

Westfries! Deêr heb ik veul mee op
Altoid al en nou nag
Ik lees en hoor het overhard
En hier oôk skroive mag

En dat is te begroipen oôk
Het is moin moedertaâl
Die ik al ken van kinds-of-an
En nooit verlere zal

Ze zegge: "Taâl is gans een volk"
Ja, dat is zeker waar
Want in de taâl en in de spraak
Herkenne woi mekaar

As mense uit hetzelfde durp,
Dezelfde streek of stad
Ze prate deêr, je hoor dat zo,
As iederien bedat

Maar ôk al spreek je Nederlands
Weet jij den hoe dat moet?
Het schoint van algemeen beskaafd
Want aars is het niet goed

Let op je taâl ! Dat hoor je vaak.
Ik denk dat zuks oôk hoort
Al kies je welders zonder erg
Net het verkeerde woord

Gien mens die alle woorde ken
Je moet heel vaak op zoek.
Het beurt nag oftig dat ik vraag
"Weêr is het woordeboek?"

Ton Schotten

Westfries of Westfrans?

Mijn moeder is destijds geboren in West-Friesland. Maar was ze van Franse afkomst, of had ze veel met Fransen te maken? Welnee, het idee! Ze had nooit, waar dan ook, één woord Frans geleerd. Toch gebruikte ze meer (van oorsprong) Franse woorden dan ze zelf in de gaten had. Bijvoorbeeld: *impesant* (en *passant* = onderhand), *ien toet mem* (*tout même* = altijd hetzelfde) en op de *bonnefooi* (de *bonne foie* = op goed geluk. Dit is niet zo verwonderlijk aangezien er in de loop der jaren, vooral via cultuur en wetenschap, heel wat Franse woorden in onze taal terecht zijn gekomen. Men kan ze zelfs zoals we boven zien, vaak min of meer vervormd, in het Westfries dialect aantreffen.

Hier nog enkele voorbeelden:

mankeliek (gebrekkig) van *manqué*
ruiterére (terugtrekken) van *retirer*
toesjoers (aldoor) van *toujours*
sikanes (onmin, ruzie) van *chicane*

travalje (hoefstal) van *travailler*
beskuul (balans) van *bascule*
sjans (kans) van *chance*

LEDEN/DONATEURS PER OKTOBER 2010

Alkmaar

M.J. de Boer
J.J. Groot
G. Kloosterman
J. van Langen
Regionaal Archief Alkmaar
P. Vlaar
L. Wagenaar

Australie

J. en A. Rietveld-Scholten

Bellingwolde

C.G.J. Jansen

Bergen (NH)

M.J.M. Kuyper-Burger

A. Vlaar

Blaricum

T. Buter

Broek op Langedijk

M. Hummel

K. Mulder

Canada

G. Tesselaar

Den Helder

G. Borst

Dordrecht

A. van Graft

Dronten

H. Reijne

Edam

M. Porte

Egmond aan Zee

J. Tjeertes

Haarlem

M. Groot

C.J.M. Keizer

Heemskerk

A. Borst

Heerhugowaard

W. Admiraal

D. Apma

T. Baas

G. Baijards

J.J.T. Bak

C.T.R. Bakker

N.T. Bakker

G. Balvers en Reus

B. Bankras

E. Bankras

R.T. Bankras

P. Beers

P.J.M. Beers

W. en R. Beers

N. van den Berg

Bibliotheek Heerhugowaard

P. Bijvoet

C. Blauw-Groot

M.J. Bleeker-Burger

A.J. de Boer

W.H.L. de Boer

E.M. de Boer-Reus

W. Boonakker

G. Borst

H.P. Borst

J. Borst

J. Borst

R. Borst

S.J.C. Borst

M. Bot

A.J. Botman

M. Bouwman-Timmer

M. Breed

J.C. Brink

S. Brink

J en H. Brink

M. van den Brink

J.J. Brinkman

J.J. Brode

P. Bunte

G.J. Burger-Hes

J. Bussen

C. Deken

C.J.M. Dekker

C.J.M. Dekker

J.A.M. Dekker

M. Dekker

T. en L. Dekker

P. Does

S. Doodeman

D. Drijver

E. Estoppey

R. Estoppey

T. Floris

W.A.J. Friethoff

R. van Gastel-Tesselaar

Gemeente Heerhugowaard

M. Goeman

I. Gootjes

J. Gootjes

J. Groen

J.W.A. Groen

K. Groenland

J. Groenveld

J.A. Groenveld

J.C. Groenveld

A.J.A. Groot

B. Groot

B. en A. Groot

G. Groot

G.M. Groot

Jos Groot

W.N. Groot

M.B. Groot-Brand

A. Groot-de Boer

C.J. Grootjes

M.M. de Haan

S. de Haan

van Heerden-Luken

S.A. Hiddema

T. Hollenberg

H. de Hoog

A.M. de Hoog-Stet

J. Horrel

J. Huibers

H. Huijboom-Brouwer

N.H. Huisman

H. Jak- M. v.d. Heiligenberg

G.C. Jonker

T. Kaandorp

L.G. Kalma

H. Kamp

M. Kamp-Suiker

E. Klaassen

A. Klerq

Kluft en Buwalda

J. Kok

J. de Koning

J.A.M. Kootker

P. Konijn

Th. en A. Korfage

A.J.E. Kortekaas

A. Kuilboer

C. Kwint

P.A. Laan

D.M.G. de Lange

C.A.M. van Langen

R. van Langen

A. Leegwater

D. en G. Leegwater

Th. Leering

J. Limmen

N.M. Luken

P. Luken

M. Luken-Sluis

J.A.H. Luttkhuizen

J. van de Meeberg

C.C. Mertens

N. Mooij

R.B. Mud

L. Mulder

Mul-de Boer

G. Naber-Groot

P.J. Neven

C.P.W. Offeringa

J.J.L. Okkerman

W. Oldenburg

S.C.M. Onderwater

P. van Ooik

M. Ottenbros-Koning

't Ossenhoofd Dierenkliniek

C.A. Out-Kok

P. Overtoom

R.J.T. Overtoom

R.J. Piet

C. Pluister

L. Post

F.N. Potter

W.A. Rademaker

H. Rendering
 J. Renses
 B. van de Rest-Laan
 C. Rood
 C.H.M. Rood
 H.S. Rood
 S. Rood
 Th. Rood
 Th. Rood
 J.W.C. van Schagen
 R. van Schagen
 P.M.T. Schellings
 R. Schoemaker
 L. Schoen-Boots
 K. Schoon-de Vries
 J. Schijf
 A. Schotten
 D. Schotten
 J.L.M. Schouten
 C. Schuit
 J. Schuit-Dekker
 J. Seeboldt
 C. Smit
 N. Smit-van Dijk
 J.M. Snoek
 K. Snoek
 J. Stam
 G. Stojanovic-van Ollefen
 G. Stoop
 S.J. Stoop
 W. Th. van Stralen
 van Stralen-Burger
 G. Tamis
 O. Tamis
 P. Tamis
 A.M. Tamis-Laan
 T. Tamis-Magielsen
 M. Tepe-Edens
 A.A. Tesselaar
 J.C. Tesselaar
 P. Tesselaar
 J. Tjeertes
 M. van Tongeren
 W.J.M. Touw-Westendorp
 J. Tromp
 J. Tromp
 C.M. Ursem
 T.J. Ursem
 W. Ursem
 A. Ursem-de Goede
 Vader-Wardenaar
 A. Veldman
 Veldman-Bakker
 A. Vendel
 J.N. Vennik
 B. van Venrooy
 P. Verhoeven
 M.G. Visser
 R. Visser

S. Vlaar
 P. van der Vliet
 J. van der Voort
 E. de Vries
 C.J.E.E.M. de Vries
 F.H.G.A.J. de Vries
 J. de Vries
 T. de Vries
 J.P.H. Vriesema
 J. Wagenaar
 J. Weel
 H. Weij
 Nic. de Wit
 V.N. de Wit
 W. Witte
 W. Wolkers
 M. Wijnker
 G. Zijp-Braas
 C.J. Zut
 A.P. Zut
 J.A. Zut-Ursem
 C.G. Zuurbier
 N. Zuurbier
 P. Zwaagstra
Heiloo
 A. en J. Kok en Kok-Kraakman
Hengelo
 W.M.J. Jak
Hensbroek
 de Boorder-blauw
 E. Dekker
 E. Groet-Beers
 N.A. van Schagen
Hoogwoud
 C. Modder
Hoorn
 G. Groot
 Tromp
Houten
 A. Gresnigt-Laan
Leiden
 R. Huisman-van Leeuwen
Limmen
 I. Oudhuis
 M. Valkering
Maastricht
 P.J. Dekker
Noord-Scharwoude
 E.M. Borst
 W. Feringa
 P. Kaan-Beers
 A. Leijen
Nijmegen
 A.C. van Rooij
Obdam
 R. Bleeker
 W. Hoogzaad
 P.A. Luken

G.A. Sprenkeling
 F. Stuijbergen
Oterleek
 F.K.S. Muller
Oude Niedorp
 A.G. Wijnker
Oudkarspel
 J. Luken
 R. Put-Luken
 A. Swart-Kooij
Schoorl
 M.F.C. Mol
Spanbroek
 G.W. Jak
Spierdijk
 F. Kok
Stompvoren
 F. van Harskamp
Ursem
 J. Wijnker
Veendam
 P.M. Blauw
Waarland
 G. Beemster-Stoop
Westzaan
 C. Al-Renses
Winkel
 N. Zwemmer-Luken
Wognum
 A. Baas-Beers
Zaltbommel
 C.N.P. van Leeuwen
Zoetermeer
 F. en M. Groot
Zuid-Scharwoude
 D. Deken
 A. Groen
 J. Snoek
Zijdewind
 M.M. Meyering-Luken

